

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ • Број 14 • јул 2007.

Храм Силаска Светог Духа на Апостоле у Доњем Лапцу

MP

ΘV

IG VG

ПОВОДОМ 350. ГОДИШЊИЦЕ ОД ДОСЕЉАВАЊА ЦРНОГОРАЦА У ПЕРОЈ

ПЕРОЈ СРПСКО СЕЛО У ИСТРИ

Ове године на дан Светог великомученика Прокопија 21. јула, православни Црногорци обиљежавају јубиларну 350 годишњицу, од досељења на простор Истре и Пероја. Дан обиљежавања прославе, почет ће са Светом Литургијом у цркви Светог Спиридона у Пероју, те у наставку дана обиљежити богатим културно умјетничким програмом, у којем ће учешћа узети како црквени великодостојници Српске Православне Цркве, тако и господа из власти Републике Хрватске и Црне Горе. На сјећање на дан када су се доселили у Перој, уредили смо један мали текст

којим би покушали изнијети кратку историју Пероја.

ПЕРОЈ ДАНАС

У данашње вријеме Перој, све већим развојем туризма, све се више насељава новим становницима, па је све теже очувати вјеру и традицију која се вијековима на овим просторима чувала. Требало би истаћи на овоме мјесту да захваљујући Господу, духовни живот није заборављен. У цркви Светог Спиридона се редовно одвијају богослужења. Божијом вољом, помоћи вјерног народа, те стрпљењем, и храм се обнавља. Прошле

године је обновљена комплетна унутрашњост храма, а ове године ако Бог да требали би се завршити и радови на промјени крова Цркве који је у већини потпуно дотрајао. Тако да посјећујући Истру, свакако не треба заобићи наше Светиње, цркву Светог Николе у Пули те цркву Светог Спиридона у Пероју, будући сведоци самог Божијег присуства на овим просторима, те сведоци историје која није дала да се забораве наше Светиње у којима се годинама приносила и приноси служба Богу Свевишњему.

Јереј Горан Пејковић

П Е Р О Ј

Перој је мало село у Истри са око тристотињак кућа, удаљено од Пуле десетак километара. Смјестило се око 800 м од мора са предивним погледом на Брионски архипелаг. О Пероју су писане многе студије, али никада пером аутохтоног Перојца. Сваком проучаватељу перојске повијести и обичаја се поткраде покоја грешка, која "боде у очи" правог Перојца и која је врло битна.

Скоро је немогуће писати о Пероју, а не познавати суштину обичаја његових

становника, а најважније не познавати њихов језик. У том сегменту се дешавају најчешће грешке. Данас постоје знанственици, академици и други, који долазе проучавати Перој и умјесто да слушају становнике Пероја и њихове приче, како би сазнали нешто о Пероју, они би хтјели аутохтоним Перојцима рећи тко су и што су. То је, морате признати, погрешан приступ и мислим, да се такве ствари више неће понављати, јер ових 350 година живота у Истри, Перојци су задржали своју православну вјеру. Литургија се одржава у

Српској православној цркви Св. Спиридона. Задржали су свој говор, који се након толико година проведених далеко од Црне Горе, још увијек може успоређивати са говором Његоша и Марка Миљанова. Задржано је ћирилично писмо, које се употребљава на надгробним споменицима и у црквеним књигама. Сачувана је и већина обичаја као крсне славе, беле покладе или машкаре итд.

Због одржавања свега тога, Перојци и данас знају што су и одакле су потекли,

јер рекао је Вук Караџић: "Код сваког народа најсветије су ове три ствари - вјера, језик и обичаји; тим се народи један са другим рођакају и један од других разликују. Како народ изгуби те три светиње, он изгуби и своје име."

ПЕРОЈ "1657"

Перој је локалитет, који постоји много година прије доласка Црногораца на то подручје. Још 1197. године спомиње се на овом мјесту насеље под именом Педроли. Који су становници тада живјели у Пероју нема података. Од 1527 - 1631 године Истром владају куга и колера, која уништава њезино становништво.

По неким подацима умире 2/3 житеља поготово јужне и западне Истре. Због опустелости, већине насеља, Млетачка Република, која тада влада овим крајем, покушава населити Истру, па тако и Перој у којем су изумрли његови стари становници. У наведеном раздобљу, било је покушаја насељавања Пероја у више наврата, али безуспјешно. Након изумирања старих становника Пероја (тада Педрола), пулски провидур Марин Молипиеро покушава га 1560. године населити болоњским сељацима и обртницима, али тај покушај доживљава неуспјех. 1580. године у Перој долазе грчке породице са Ципра, али ни та се популација није задржала. Посљедњи покушај провидура Молипиера догодио се 1580 - 1583 године. Тада се насељава 25 грчких породица

из Науплије, који се на том подручју задржавају само три године. 18. јуна 1592. године, сенат преноси провођење колонизације на рашпорског капетана са сједиштем у Бузету. Још један долазак одређеног броја становника, Славена из Далмације, спомиње Фран Барбалић у својој монографији "Перој - српско село у Истри", гдје наводи, да им домаћи становници нису били наклоњени,

лим да се још нитко није озбиљније позабавио. Података о презименима фамилија које су дошле 1657. године уопште нема осим њихових вођа, попа Михајла Љуботина и глаvara Миша Брајковића. Љуботина је, дакле, једино презиме за које се са сигурношћу може рећи да потиче из 1657. године, док презиме Брајковић не постоји у Пероју најмање 250 година. Попу Љуботини,

ГЕНЕАЛОГИЈА ПЕРОЈСКИХ АУТОХТОНИХ ПРАВОСЛАВНИХ ПОРОДИЦА

Уз сву повијесну грађу о Пероју и његовим аутохтоним становницима најмање је мјеста посвећено презименима и одакле потичу. У монографијама и брошурама које обрађују повијест Пероја налазимо само штуро и, често неточно набрајање презимена и колико у одређеном раздобљу има припадника тих презимена у селу. Али, да ли су те фамилије све дошле из Црмничке нахије, као што пише др. Schiavuzzi, или не, о томе мис-

вјероватно то није било презиме него назив краја из којег је дошао тј. Љуботињ. Израда родословних стабала сигурно је добар први корак ка изналажењу рјешења овог проблема. Набројати ћу презимена православних Перојаца из 18. и 19. стољећа из разлога јер је тек у 20. стољећу дошло до озбиљнијег мјешања мјештана Пероја са осталим житељима Истре. То су: БРАИЋ, ДРАКОВИЋ, ЉУБОТИНА, ПОПОВИЋ, РАДУЛОВИЋ, ШКОКО, ВУЧЕРИЋ, ВУЧЕТИЋ. БАБИЋ, БРЧЕЛА И МАРИЧЕВИЋ данас више не постоје јер су изумрла.

Појмови, као што су

”матичне књиге рођених, крштених, вјенчаних и умрлих”, престали су за мене представљати само комад папира неопходни у административним пословима. Промјенили су смисао онога дана када је умрла моја баба Јована (26.XII 1995.). Осјетио сам да је нестала једна особа коју сам волио, али нестало је и један велики извор података. Ипак, њен начин живота и њене приче дали су ми одличну базу за овај пројект (мада би пуно лакше радио уз њену помоћ). Направила је пуно самим тим што је сада спомињем и што је нисам заборавио. Нећу је никад заборавити, нити њу нити своје претке које сам познавао или које знам само са

старих слика, јер су умрли прије мог рођења. Моја баба Јованка Шкоко рођ. Поповић остварила је, свима вјероватно знане, Његошеве стихове (снове):

*”Благо ѿме ко довијек
живи, имао се раиша и
родиии!*

*Вјечна зубља вјечне
ѿморчине
ниии’ догори нииии свјеи-
лосии зуби”.*

У изради 42 родословна стабла предамном није постојао одрђени рок, материјална добит, одређени концепт, ништа од онога без чега прави генеалог не би нити започињао овакав обиман рад. Ништа од овога нити

није било потребно, јер ја сам у овај рад уткао самога себе, своју љубав према својим прецима, према Пероју и према свима онима који су заслужили мјесеце и године тражења, дугих разговора и повезивања сакупљеног. Жеља ми је да сваки члан перојских фамилија потражи себе у својим прецима и осјетити ће неизмјерну пуноћу и понос на своје коријене, јер презимена су споменици духовне културе народа који их је створио и који их чува као израз непрекинутог памћења.

”Нисам знао да свијет умире смрћу сваког човјека.”
- F. Tomizza: Бољи живот

Ѓ. Никола Шкоко

ПЕРОЈ-СРПСКО СЕЛО У ИСТРИ

*Биљешке и усјомене
(1933)*

Перој је данас једино православно село у Истри. Налази се у срезу пуљском, мјесна опћина Пула, а иначе је само село уједно и катастрална или порезна опћина. Лежи к сјеверу од градића Фажане, удаљено је од мора пол морске миље. Перој је већ сам по себи врло симпатичан. Диван му је поглед на Јадранско море и на познате Брионске отоке, који стоје пред луком Пуле и Фажане. Становници су потомци досељених Црногораца. Јаки су то људи, чисти и радни. Баве се пољодјелством. Имаду православну парохијалну цркву и свога пароха, а имали су и помоћну школу, у којој је био као учитељ сам мјесни парох.

НЕШТО О ПРОШЛОСТИ ПЕРОЈА

Најприје да нешто речем о прошлости земље Истре као цјелине. О прехисторијском житељству Истре, мало нам је што познато. Нема сумње, да је то прехисторијско житељство постојало, али се у римско доба романизовало. Римљани освојише Истру, подјармише народе, који су ту живјели, а по својим колонијама, однородише те народе. Понавља се стара приповијест. Као што су у своје вријеме Римљани романизирали туђе народе, тако су касније Млеци, као и данашња Италија, поталијанчивали туђе народе,

а поготово Хрвате и Словенце, који су живјели унутар граница њихових држава. Видимо и данашњу Италију, што све чини, да однорођује 650.000 Хрвата и Словенаца.

Одузела им је школе, поталијанчила њихова старинска презимена, брани им њихов матерински језик на сваком кораку, чак и у самој цркви брани им њихов језик, не смију ни Бога славити, ни молити га у својем хрватском и словенском језику.

Сеоба народа у средњем вијеку и колонизације у новом вијеку два пута промијенише етнографску слику цијеле Истре.

Пражитељи Истре били су: Лигури, Хистри и Либурни. Око сјеверног дијела Јадранског мора становаху Венети, а на сјеверо-истоку Истре Карни и Јапиди. Онда дођоше у Истру Келти.

Када су Истру заузели Римљани, нашли су ту Келто-Венете и Келто-Илире. Римљани су колонизирали највише приморске крајеве, мање унутрашњост Истре. Сеоба народа присилила је Римљане, да узмакну у приморске крајеве. Колико их је остало у унутрашњости, ти се изгубише међу Славенима који су дошли у Истру свршетком шестог вијека. Прве вијести о Славенима у Истри сачуване су нам од године 599., 600., 602., 611., 641., 642., 670., итд.

Године 807. одржала се у Рижану код Копра скупштина, на којој се просвједовало, што је војвода Иван у Истру доселио Славене. О Хрватима око ријеке Раше имамо поузданих вијести из година 799., 820., 839., итд. На Лабинштини и Бузештини спомињу се Славени око године 1000.

Године 1030. цеста Пореч-Пазин зове се "via sclava". У споменицима од године 1102. сачувана су чисто хрватска имена у Истри: Гологорица, Церноградус и Белоградус. У млетачком архиву леже два уговора двају славенских жупана из Барбана и Грачишћа с пуљским војводом: а) 10. II. 1199. „Pribisclavus Zupanus, Zupanus Drasicha de Galegnana et Jurcogna et Basegna de Barbana", б) 4. III. 1199. „Pribisclaus Gastaldus Barbanæ, Mirosclaus et Pridisiu".

Концем средњег и почетком новог вијека пао је јако романски живаљ у истарским градовима. Становништво уништише невоље: ратови, кужне болести, господарске кризе итд. Пула је пала на самих 300, а Пореч на 100 житеља. Истра би била опустјела и пропала, да није досеобом и колонизацијом нових житеља, особито Хрвата, била спасена.

Што смо опћенито рекли за Истру, то вриједи и за Перој. И ту се већ у VII. вијеку населише Славени.

Године 1527.-1631. уништила је куга становништво Пуле и његове околице, а према томе и Пероја. Овамо се поново населише Славени, послје ових на врло кратко вријеме Грци (1580., 1585.), па затим поново Славени и напoкон 1657. године његови данашњи становници.

Др. Schiavuzzi вели, да је близу данашњег Пероја године 1197. постојало мјесто, које се звало Petrora, Petroriolum. Camillo De Franceschi наводи старо име Педроли. Према томе је и данашње село Перој добило своје име.

Године 1540. морали су Млечани напустити Мореју (данашњи Пелопонез). Заузели су је Турци. С Млечанима одоше из Мореје и многи грчки житељи. Те године досељено је у Пулу 70 породица из Малвасије и Наполија (Nauplia). То су били први грчки бјегунци, који су дошли у Истру, али се они мало касније вратише натраг у своју домовину. Но одлуком од

5. јула 1573., млетачка влада дозволи, да се на Пуљштину доселе неки бјегунци из Науплије, а други из Ципра. Године 1578. дошло је 80 породица. Године 1580. дођоше бјегунци са Ципра, Крете и Мореје и то 50 обитељи. Ципрани се населише у граду Пули, гдје основаше православну цркву. Науплијанци се неки населише у граду Пули, други у запуштеном селу Педролу, а неки у околини Пуле. Пуљски провидур Малипиеро (1580.-

1583.) одредио је перојским досељеницима 400 њива. Премда су ту имали врло добра земљишта, они године 1585. одоше из Пероја и уопће из Истре.

Године 1644. имао је Перој само три особе. Напуштену земљу присвојише тада Водњаци; но млетачка власт тај поступак Водњанаца забрани. Она је хтјела Перој поново населити, а то је и

учинила.

Већ и прије него што су Грци почели долазити у Истру, било је у Пули и околини Хрвата и Срба, макар да нас талијански писци не воле звати тим нашим именима, него нас зову „Morlacchi”. Тај назив воли употребљавати и млетачка власт. Ти Морлаки или Мауровлахи били су румуњско племе („stirpe rumena”), али пославењени. Бјежали су испред Турака у млетачке и аустријске земље. Тако су неки

Славени населили и Перој. Домаћи становници бијаху им противни, те они убише њиховога воду Назића; зато се ти Славени повратише натраг у Далмацију.

Но 27. октобра 1645. млетачка влада прими из Црне Горе молбу 15 обитељи. У тој се молби каже, да ће доћи у Истру 100 особа, које ће са собом довести око 300 глава стоке. (Занимљиво је, да је

године 1647. дошло на Пуљштину 3450 Хрвата са 66.500 глава ситне и велике стоке. Бјежали су у Истру, да се отму прогонствима Турака. Они у молби наведоше, да не ће доћи сви наједном. Капетан са сједиштем у Рашпору мора провидјети за земљишта и куће, гдје ће се смјестити онако, како је прописано.

Ово би била, чини се, прва вијест о данашњим становницима Пероја.

Млетачка власт обавијестила је 21. јула 1657. капетана у Рашпору, што треба да уради у погледу 13 породица, које су послане из Црне Горе у Истру.

ПЕРОЈСКА ПОВЕЉА

Најважнија је ствар исправа, којом је била Перојцима, данашњим становницима, подијељена земља у Пероју. Талијан из Водњана, Giovanni Andrea Dalla Zonca, објелоданио је у листу „L'Istria” године 1852., дакле прије 80 година, чланак под натписом: „Notizie riguardo a Peroj”. Ту је Далла Зонца објавио „Перојску повељу”. Да се данас таква исправа, након 80 година, поново износи на јаву, држим да је и потребно. Dalla Zonca ју је нашао код сеоског жупана у Пероју, али не оригинал, већ пријепис првотног оригинала и називље ју „Atto d' investitura”. Ја је нисам дословно превео, зато и доносим талијански оригинал у цјелости, како га је објавио Dalla Zonca. У самој повељи означене су и неке тачкице, које показују, да ту нешто фали, али тако их означио и Dalla Zonca. Он у уводу свога чланка вели, да се Перојци нису доселили овамо

1650. године, како то износе „Fasti istriani” на стр. 40. и баш та нетачност навела га је на то, да ову повељу објави и докаже, да су се они овдје населили године 1657. Ево пријевод ове повеље:

„Смајрам својом дужношћу ирејисајни иријейис, који је ирејисан из другога једнаког иријейиса, а који се иријейис налази код сеоског жујана (главара) у Пероју, а из којега се види, да је то инвесијијура земљишња оном насељу, а из дајума ироизлази, да је 7 година иослије 1650. године ово насеље било овамо досељено”.

„Дне 26. новембра 1657.”

„Пресвијейли и иреузвишени господин Јероним Приули у име ирејасне Рејублике Млејачке, кајетан Рашјора. Извршујући наредбе које има од иреузвишеног Сенајна у Дуждеву указу од 27. ирошлого јула мјесеца, да насјани у Покрајини у једном иоложају, који би Његова Преузвишеност нашла згодним, главара Мишу Брајковића с 10 албанских иородица и главара иоја Михајла Лубосину с иейи иородица, у свему седамдесет и седам душа, које дођоше из Црне Горе, ијурске земље, као вјерни иоданици одани Прејасној Рејублици. Али будући је већ имао ијачну обавијест, да ће бијти баш згодан и удобан иоложај и мјесто, које је већ од ирије службено иознаио, звано Перој, иусио и ненасељено много година . . . са зайуишеним, необраћеним, камениишним, иириновишним,

осиављеним, занемареним земљиштем и без ниједног власника. Граничи са подручјем Фазане, Маране, Водњана и св. Фошке, са њиховцима и шумама све до луке Марића. Заједно Његова Преузвишеност са влашћу коју има и с овлашћењем (инвестицијом) добивеним од Преузвишеног Сената овиме инвестира (подељује)

сиоменуишом главарица Миши Брајковићу и њему Михајлу Лубосини за зоре наменованих четрнаест породица, за њихове баштинике и наследнике за све векове у зоре реченом мјесту Пероју и на цијелом земљишту, како зори речено, необрађеном, које је међу границама зоре именованим, али унутра подручја Пероја, уједно са језером званом Брусоло, уз начине и увјете, који ће ниже бити наведени, но придржавајући си увијек право, да може власт населити и друге сиановнике с обзиром на величину подељених посједа и на број инвестираних породица. Да речена земљишта њи, она која су подесна, морају пошито обрадити у року од пет година у смислу одредаба закона, а непродуктивна земљишта да се придрже за употребу њихова. Ова је земљишта, како зори речено подељена инвестицијом, по нашем налогу наредио господин Пасквалин Пантилео јавни земљомјер, и овај је наредио био предложен нама, да се сачува у овој писарни. Да се сви хрстови, који би били у реченом предјелу добри за арсенал, морају ушчувајући здрави и нештакнути, према одредби влашћу и јавног интереса, а сиановници могу се служити другим дрвима према својој

потреби. Да њи нови сиановници ширину дужни и обвезани посади највећи број маслина колико год буде могуће узевши у обзир положе и врсноћу земљишта, њежујући већ од прије засађене маслине, каламећи и ошлемењујући воћњаке и дивљаке у року од двије године, иакођер у духу закона”.

„Да у року од 10 година морају ошлемати државне пошторе, које су им биле даје, како произлази њихов дућ из јавних књига ове писарне, али с обзиром на њихово сиромаштво, за прве три године не смију бити позивани на ошлату”.

„Изјављујући Његова Преузвишеност, да додвину ради инвестиције на лице мјеста и саслушавши разлоге подизивалаца о проглашењу заједно с увидом у списе и писмене доказе, он је ријешио и одредио у прилог старим сиановницима сва она добра, премда нека и нису била обрађивана и сјајала су постоја, али су по били најбољим посједи, а налазе се у сиоменуишом подручју, и ниже су наведена и регистрована, иако да без икакве прилике у свако вријеме свако несметано и мирно ужива своје”.....

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВ. СПИРИДОНА У ПЕРОЈУ

Садашња црква постоји од године 1788. Познато је, да су у Пероју живјели католици, који су имали двије цркве: жупну

цркву св. Стјепана и другу св. Јеронима. Познато је, да Хрвати у Истри и у Далмацији много чаше св. Јеронима. То би био знак, да су католици у Пероју свакако били Хрвати. Ново насељени Перојци, како већ прије споменуемо, били су подређени православној цркви у Пули. У свих првих 130 година они се нису могли достати до своје посебне цркве у Пероју, јер се томе противила млетачка власт. Тако су у ово 130 година те католичке цркве биле опустјеле, али су још увијек имале свога жупника како доказује Dalla Zonca.

Када је цркви св. Стјепана пао кров онда, почетком године 1788., стадоше Перојци поправљати ту цркву; покрише је, преуредише је за вјерске обреде, и у марту 1788. црква бијаше готова. И Dalla Zonca и Николић тврде да су Перојци ту цркву себи напросто присвојили и преко ноћи је покрили, а касније си присвојили и цркву св. Јеронима па и њу претворили у православну.

Клаић пак наводи, да су Перојци 1788 године купили порушену католичку капелу св. Јеронима - (Николић и Dalla Zonca веле, да су себи присвојили цркву св. Стјепана) - за 150 либара, па преиначивши је по облику источне цркве, учинили су ју својом жупном црквом св. Спиридона.

Први православни свећеник у Пероју био је Самуел Јова, грчки свећеник, који је до тада служио као други свећеник код цркве св. Николе у Пули, а у Пероју био је парох. Сви нам писци кажу, да је један од вођа Перојаца био поп Михајло Љуботина, али нам нитко не

вели о њему, је ли он и вршио свећеничку службу и гдје? Оволико знамо о данашњим двјема православним црквама у Истри. Постојала је у Истри још једна православна капела и то у казниони у Копру за православне кажњенике за које је био намјештен и посебни православни свећеник. Ове данас више нема.

Према свему томе развидно је, да млетачка власт није вољела православне вјернике. Ено и капетан рашпорски, Приули, јавља у Млетке, да могу Перојци вршити своје вјерске дужности у црквама ближњих села. А које су то ближње цркве? Православне? Држим, да не. А је ли у пуљској околици било православних цркава? Не. Но православних вјерника јамачно је било.

Жупник Петар Студенац, који је умро као 90 годишњи старац концем прошлога вијека, према традицији, примио је у својој жупи у Канфанару у католичку цркву посљедње обитељи православних Хрвата.

Половицом 19. вијека имао је - према традицији - православни парох из Пероја парницу с католичким жупником у Медулину ради црквике св. Петра тврдећи, да је то православна црква. Сигурно је, да је међу бјегунцима у Истру дошло и православних, али су посвуда били у врло незнатном броју, они су прелазили на католичку вјеру, исто тако као што су они грађани Кандије, који су године 1669. дошли у Истру, касније прешли на католичку вјеру. Још дне 5. октобра 1658. године наређују Млеци, да се у

Пероју не смију уводити никакве новотарије и нека се нови становници служе православном црквом у Пули, која није удаљена од Пероја више од 9 миља.

А сада поновно се вратимо на перојску повељу.

У њој стоји, да је Перој био пуст и ненапучен много година земљиште необрађено, напуштено и без господара. Зато се и новим становницима

и подјељују ова земљишта. Видјели смо, да је Перој године 1644. имао само три особе. Водњанци су били себи присвојили земљишта, јер нису имала господара. Власт им је тада то забранила. Године 1659. питају Млеци капетана у Пули, је ли истина, да се у Пероју налази само један од старих становника. Но Dalla Zonca, унаточ горњим службеним подацима, вели, да се ријечи „Peroi deserta e disabitata” не смију напросто узети као такве. Он упозорава на свршетак повеље, гдје се вели, да се старим становницима препуштају њихова земљишта, која нека сватко мирно ужива, а спомиње Antuna Biasiola; стари су становници то своје

право доказали списима у руци. Но ја на то питам: Јесу ли баш ови становали у самом селу Пероју? Можда и нису. Могли су то бити и Водњанци, који су имали своја земљишта у Пероју.

У самој повељи нагласује се, да власт себи придржаје право населити у Перој и друге становнике и то с обзиром на земљишта, која буду још слободна. Нови становници морају земљу претворити у плодно тло у року од пет година, а оно земљиште, које се не може обрадити, остат ће за пашу. Нагласује се, да нови становници не смију сјећи храстове. У року од двије године морају се обновити сви маслиници.

У другој алинеји саме повеље речено је, да ће Перојци у року од 10 година свакако вратити помоћ, што им је дана, али прве три године нису дужни враћати ништа. Што су добили, тога нам повеља не каже. Али нас Dalla Zonca упозорује на исправу од 5. октобра 1658. године, по којој су Перојци добили по свакој породици једнога вола и потребно сјемење. За купњу тих волова тражи рашпорски капетан 300 лира. Ако је дакле у Пероју било 15 породица, онда је купљено и 15 волова, према томе можемо и рачунати, да је у оно вријеме сваки вол вриједио 20 лира. Чини се, да Перојци нису тако брзо тај свој дуг исплатили, јер ено 6. јула 1701. године налажу Млеци, да мора опћина Перој платити благајни у Рашпору 167 дуката, што их дугује за примљено жито. Осим тога било је Перојцима дано 50 мјерова сијерка и толико куку-

руза, 300 летава (пањева-дасака), 3.000 чавала, да се новим становницима саграде бараке, онда 16 сјекира, 8 људи или тежака, који ће ту ствар уредити, напоскон 16 ранкуна (врст косијера на дугом штапу), да могу обрађивати своја земљишта, која они према повељи морају превести на културно тло за вријеме од пет година.

Dalla Zonca доказује, да Перојци у новој постојбини већ првих година нису имали мира. Свједочи то писмом рашпорског капетана, који јавља из Бузета у Млетке 26. марта 1677. године, да Martin Carboncino, садашњи жупник онога малог броја католика узнемирује писмима нове становнике у њиховој вјери и обредима, па тога ради настају задјевице. А кад је Сенат за то дознао, налаже 18. септембра 1677. године капетану у Рашпору, нека се строго држи декрета млетачке владе од 5. октобра 1658.

Чини се, да распре нису никада престале. Видимо то по одлуци млетачке владе од 4. фебруара 1772. године, којом се одређује, да се рашпорском канцелару наплате трошкови, што је водио парницу и потјерао из Пероја свећеника Сервијана Базилија Серажића. Судећи по имену, чини се, да је то био православни свећеник, али, јер се ваљда није покоравао декрету млетачке владе од 5. октобра 1658. године, можда је уводио, против забране, православно богослужје, и за то је био из Пероја отјеран. Ово се догодило 18 година прије него што су православни добили своју цркву у Пероју. Да је Серажић

био католички свећеник јамачно га власти не би биле силом отјерале из Пероја.

Перојци су настојали жалбама да им се дозволе црквене функције у Пероју, али, вели Dalla Zonca, млетачка се власт увијек противила. И године 1790. настоје Перојци извојштити нешто у вјерском погледу. Они су досад и бројем понарасли; моле, да могу вршити вјерске обреде „под ложом” (талијански „loggia”), да би могли покапати мртваце у Пероју итд., али не успијевају. Млетачка влада одређује поново, да они могу ићи само у православну цркву св. Николе у Пулу, православни свећеник може доћи из Пуле у Перој, али само да приватно учи младеж и да посјећује болеснике, али не смије држати у Пероју вјерског обреда, кому би пук присуствовао, а још мање са знаковима жупничког достојанства („parochial; insegne”). А када је католички свећеник напустио Перој, када су биле напуштене католичке цркве и када су се ове већ рушиле, Перојци их потајно поправљају и уређују православну цркву. Католички жупник Пероја, који је становао у Фажани, жали се против поступка православних. Чини се, да је Перојцима напоскон успјело, те могу несметано вршити своје вјерске обреде у Пероју.

Ово наводи Dalla Zonca на основи докумената, које је имао у руци. Он се, вели, родио године 1792. и сјећа се, да су православни у данашњој својој цркви вршили своју службу, а зна, да је та црква прије била католичка. Dalla Zonca је чуо од других и видео сам више

пута, да су Перојци за великих свечаности полазили у цркву св. Николе у Пулу, и чини му се, као да још види Перојце носити своје мртваце на покоп у Пулу, јер се држало, да је перојска црква капеланија. Он је прве дане 1813. године присуствовао у Пероју једном крштењу по источном обреду. Када је касније црква св. Николе у Пули била напуштена, постаде она у Пероју црквом парохијалном, те је године 1852. био у Пероју као парох поп Петар Маричевић.

Dalla Zonca доказује, да је у Пероју увијек било и католика, што није никакво чудо, јер их има и данас. По матици, крштених у Водњану, која се је водила од 9. децембра 1770. године до 1. новембра 1794. године, било је из Пероја крштено 13 католичке дјеце. Књига мртвих водила се од 7. јула 1771. године до 2. новембра 1794. године, умрло је у Пероју 17 католика, међу овима 7 странаца. Књига вјенчаних, која се почиње 9. аугуста 1773. и свршава 29. јуна 1796. године, има 5 вјенчања, међу овима два странца с дјевојкама из Пероја.

Док нам некоји писци веле, да су прије садашњих Перојаца ту били „Наполитани”, и јер би се могло мислити, да су ти били из талијанског Наполитанског краљевства, Dalla Zonca нам тумачи, да „Napoli di Romania”, „Nation Napolitana” не значи то, него да су ови били из Мореје, о чему смо већ споменули, и рекли, да се тај град звао Науплиа, а вођа Науплианаца био је Марко Вернин. Нема сумње, да перојска повеља има велику

важност, ма да је писана талијанским језиком. Има у издању Dalla Zonkinom више ортографских погрешака, којих без сумње није починио сам Dalla Zonca, јер ју он вјерно преписао. Треба истакнути још једну ствар: перојску повељу преписао је 1787. године опћински писар у Пероју, који се звао Фрањо Консолић, дакле свакако није био Талијан.

Неки писци навађају, да је 1657. године престало досељивање Славена у Истру и да су Перојци били посљедњи, који су се овамо населили. Међутим, та тврдња према другим подацима не стоји. Николић пише, да је било у свему 15 сељења Славена из Далмације у Истру. Тај исти писац не дијели у свему мнијење других, да је млетачка власт само зато насељавала Хрвате у Истру, што је пређашње становништво куга поморила. Не за то, вели Николић, јер ми знамо, да је млетачка власт Хрвате, који су од прије обитавали у Истри, увијек однарођивала. Она је и у Далмацији ширила талијански језик и увијек се с нама борила за превласт на Јадрану. Насељивањем Славена у Истру појачао би се наш елеменат у Истри; она тога није трпјела. Па зашто је дакле досељивала баш наш народ овамо? Њој је било само до тога, да јој наша крв брани границе у Истри, да се и ту лије наша крв за њезину моћ и

славу. Нова досељивања Хрвата и Срба из Далмације, Босне, Херцеговине и Црне Горе започела су године 1463., када је умро посљедњи босански краљ Стјепан Томашевић. Тада је турска сила најјаче притисла. У Истру су се селили понајвише Босанци и Херцеговци. А ипак, талијански писци и сама млетачка власт, како сам већ напоменуо, називају нове досељенике "Морлаки", ријетко

рад у разне архиве, гдје би се још штошта занимиво нашло. Једна ствар се мора овдје особито истакнути. Перојци су донијели у нову постојбину вјеру, језик и обичаје својих праједова и очували то до дана данашњега. Млетачка им власт није била склона, напротив она им је забрањивала у Пероји вјерске обреде. Нису испрва имали ни цркве ни свећеника, па чак и своје мртваце морали су покапати у Пули. Николићева тврдња, да је Брајковић био вођа католика дакле већине Перојаца, не стоји. Да је то било, сигурно би биле у Пероју остале и двије католичке цркве и не би се биле порушиле. Перој је мали, ситни, православни оточић у широком католичком мору. Нити се је тај православни оточић проширио, нити га је католичко море избрисало. Није се чуло, да би који од православних вјерника, који су били опкољени католицима, био када прешао на католичку вјеру, као што је напротив чињеница, да нису ови

"Далматинци", "Хрвати", "Срби", а кадикад "Славени". То видимо и за Перојце, које зову Албанцима, Црногорцима, а само неки и Србима.

Овима није дакако обрађена прошлост данашњих Перојаца, па се зато не би смјело пустити ову ствар из вида, а још мање у заборав. Требало би је свестрано обрадити, а то се може, ако се приступи на

православци упливали ни на ближу ни на даљу околину Пероја, т. ј. није се никада чуло, да би који од Хрвата католика у Истри прешао на православље. Православни у Пероју ради њихове вјере имали су неприлика само од свјетских или државних млетачких власти, али не од црквених.

Фран Барбалић

Снага молитве - крстић на грудима -

Из поука старца схиигумана Саве Псково-печерског

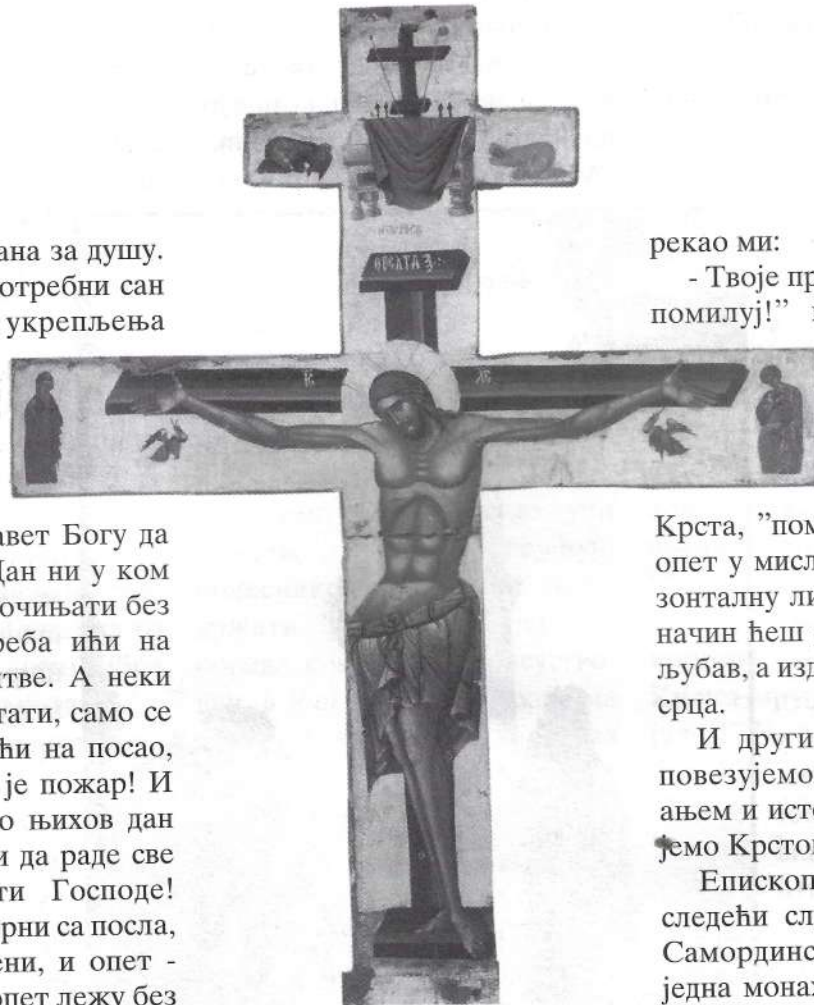
Молитва је - храна за душу. Као што су телу потребни сан и храна ради укрепљења наших телесних слабости, тако исто је и души потребна храна - а то је молитва.

Ми смо дали завет Богу да ћемо се молити. Дан ни у ком случају не треба почињати без молитве, нити треба ићи на спавање без молитве. А неки људи ће ујутру устати, само се умити и брзо отићи на посао, журећи се као да је пожар! И показује се да цео њихов дан пролази у сујети и да раде све наопако. Опрости Господе! Потом долазе уморни са посла, растројени, смућени, и опет - право у кревет и опет лежу без молитве.

Не дај Боже да тако радимо! Треба се помолити па макар и на кратко. Ако си се успавао, онда треба да прочиташ молитве у ходу, на путу ка послу.

Непријатељ бежи када читамо "Вјерују", а Анђеочувар нам се приближава, помаже нам и дан нам пролази успешно и добро. То не значи да ми не треба да читамо Псалтир, Јеванђеље, све јутарње и вечерње молитве.

Кратко правило Серафима Саровског се чита само у случајевима када немамо вре-

мена због посла, због болести, породичне ситуације, уколико немамо могућности да се помолимо.

Када сам био у Тројице-Сергејевој Лаври и носио послушање економа, било ми је тешко да испуњавам правило: није било времена за молитву због изградње, и других разних брига. Ноћима нисам спавао: лежеш ујутру у 3, а треба да устанеш у 5. Питао сам духовног оца:

- Шта да радим?

А он - архимандрит Венијамин, надзорник Духовне Академије је био мудар и

рекао ми:

- Твоје правило је: "Господи помилуј!" на удах и издах. "Господе!" - на удах и тада у м и с л и м а направи вертикалну линију

Крста, "помилуј!" на издах и опет у мислима направи хоризонталну линију Крста. На тај начин ћеш удисати светлост и љубав, а издисати нечистоту из срца.

И други тако раде. Значи повезујемо молитву са дисањем и истовремено се осењујемо Крстом у мислима.

Епископ Теофан је видео следећи случај када је био у Самординском манастиру: једна монахиња прочита један псалм, и окрене бројаницу, а друга ју је издала. А Владика је рекао:

- Она се кајала и Господ јој је открио тај псалм, и она тако задобија благодат.

Не треба се молити расејано, јер таква молитва гневи Господа. Расејана молитва и дремеж у Цркви се јављају због маловерја и слабе љубави према Богу. На молитви треба заборавити све проблеме: животне, личне, пословне, па чак и невоље и болести - треба само захваљивати Богу, кајати се и молити. У Цркви треба стајати са страхом Божијим и

смирењем, јер Црква није железничка станица, нити неки обичан друштвени дом, већ дом молитве. Треба осетити ту благодатну силу која је присутна у Цркви. Где год да се налазите: у кући, на путу, на послу; шта год радили: чистили, шили, спремали ручак, или ишли на састанак - непрекидно размишљајте о Господу, и изговарајте Исусову молитву. И где код да доспете нико вам ништа неће моћи: ни врачари, ни магови - нико ништа не може да вам уради. У Светом Писму се каже: "Сиђићу и у ад ако си Ти Господе са мном - неће се убојати срце моје"! Значи где год да смо, нико нам не може ништа уколико смо са Господом и ако нисмо прекинули молитву. Разумете? А ми се понекад бојимо! А зашто се бојимо? Зато што смо заборавили да држимо молитву на устима и у уму: Исусову, или Богородичину, или неку другу, или просто да размишљамо о Богу.

Например: "Ево Господ је овде ... Стојим поред машине, радим, а поред мене је Господ! Он је увек присутан ... Јер нам је Господ ближе од кошуље"! И слично. Трудите се љубљени да принуђујете себе на непрестану молитву! Трудите се да испуњавате основно правило: никога не осуђујте, почињите дан са молитвом, како би цео дан био молитвен; с молитвом лежите на спавање. Тада нећете бити поседнути и нећете имати хулне и блудне помисли. Један светитељ је изговарао следећу молитву док је целивао свој крстић: "Проли Господе кап Свете Твоје Крви у моје срце, исушено од страсти и грехова, и нечистота душевних и телесних".

А ви не знате ту молитву, па изговарајте Исусову или:

"Крстом Твојим Господе, очисти ме"! То је оно минимално што хришћанин треба да уради и за то нас Господ неће лишити Царства Небеског.

Крст није само знак хришћанина, већ је то оружје, које одбија сваку злу силу. Ево данас прилази Крсту поседнута жена и не може да га целива, не може да приђе моштима, јер је у њеном карактеру, савести и срцу непријатељска сила, која човеку не дозвољава да приђе ка светињи. А ми такође бивамо поседнути, када се гневимо, раздражујемо, осуђујемо - све је то поседнутост.

Сћарац Саво Схијуман

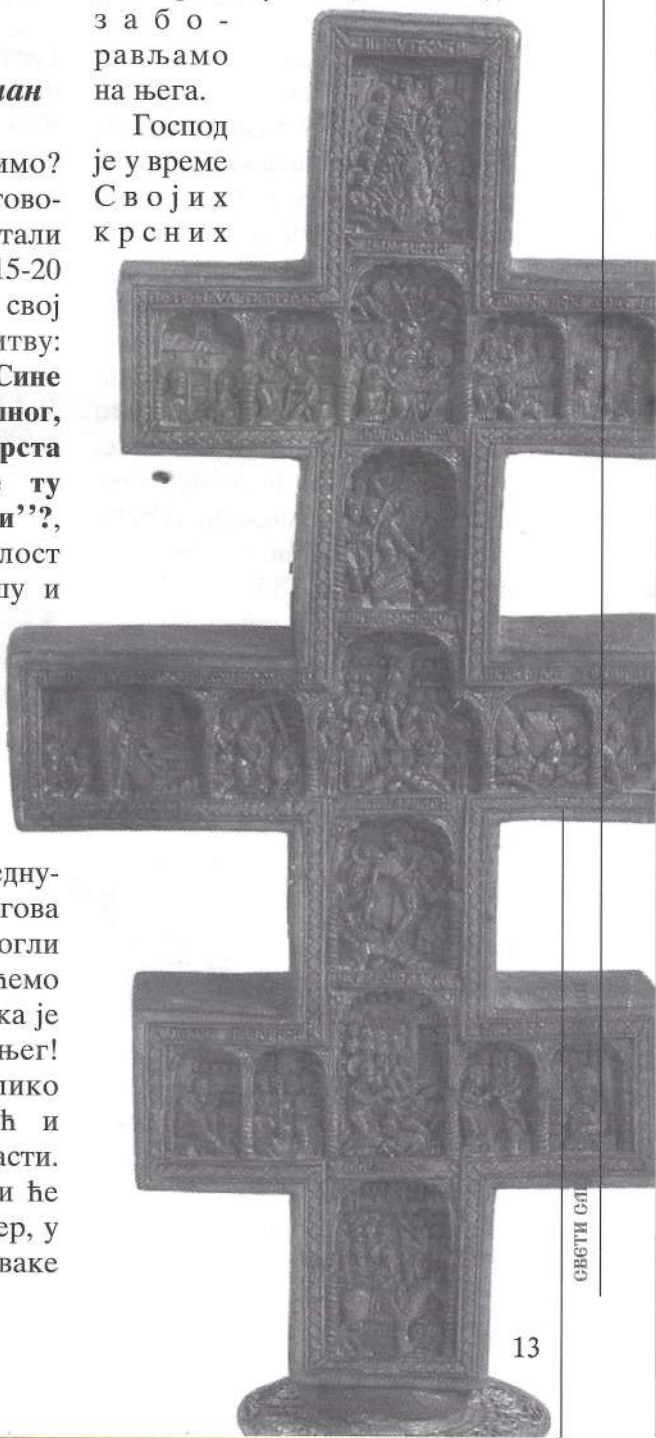
Шта треба да радимо? Запамтите шта сам вам говорио, да уколико будете читали канон Крсту (одвојите 15-20 минута) и целивали свој крстић уз Исусову молитву: **"Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног, освети ме светлошћу Крста Твога, удаљи од мене ту нечисту силу, која ме мучи"**?, онда ће та светлост проникнути у вашу душу и отерати злу силу која нас је запосела. И на тај начин и најпоседнутији човек уколико је упоран кроз два-три месеца може да постане здрав.

На тај начин се мочемо сачувати од поседности и ако би нам и 20 магова несто врачало, они не би могли ништа да ураде, и ми нећемо бити поседнути. Ето колика је сила Крста Господњег! Верујте, љубљени, уколико будемо целивали крстић и кајали се, сви ћемо се спасти. Зраци светлости и љубави ће проникнути у наш карактер, у савест, у душу и несташе сваке

нечистоте. Ти зраци постоје иако их ми не видимо сопственим очима, као и магнетни таласи које такође не видимо, али за које многи знају да постоје. То знају научници па чак и људи са средњим образовањем, који су изучавали физику и знају особине магнета.

Господ ће нас Својим Крстом извести из сатанских мрежа и уврстити међу Своје пријатеље. Секташи кажу да је Крст - оружје срамне смрти. А хришћани поштују Христов Крст и сматрају га оружјем спасења. Крст нам је дат на Крштењу и ми никада не треба да се раздвајамо од њега и да **з а б о -**рављамо на њега.

Господ је у време **С в о ј и х** к р с н и х

Страдања оставио на Крсту светлост и љубав, и зато се од Крста излучују зраци благодатне светлости и Божанске љубави, зато што је Бог Светлост и Љубав. Он је те трагове светлости и љубави оставио на Крсту: "Ја сам Светлост свету", "Бог је Љубав". Благодатна светлост која долази од Крста сажиже злобну, тамну силу, а љубав све обухвата - Бога и ближње. И зато када носимо крстић и целивамо га с љубављу, освећујемо се и споља и изнутра. А ми носимо крстић на врату као на вешалици, заборављамо на њега а неко га уопште ни не носи. Спаси нас Господе! Непријатељ се увек труди да нам нанесе штету, чак и ноћу кад спавамо. Непријатељ не спава, он нам прилази и искушава нас и дању и ноћу: зато се у сну јављају свакојаке непријатности, лоши снови, ноћ често бива бесана. То све ради непријатељска сила. Господ то често допушта јер се нисмо увече помолили, ни целивали крстић. Ако имамо рођаке или ближње, који страдају од поседнутости, и ако се будемо молили за њих, и свакодневно целивали свој крстић за њих, олакшаћемо њихово стање, и наше срце ће постати светло од благодатних зрака Крста. Дешава се на пример да је муж неверујући, или син или ћерка - то се такође назива поседнутошћу, јер су они поседнути духом неверја. И ако почнемо да се молимо за њих, они ће несумњиво кроз неколико месеци постати препознатљиви, без обзира колико "непоправљив" био тај човек: пијаница, блудник, бесрамник -

видећеш како се исправља и постаје добар.

Колико је таквих случајева! Кажу: "Непоправљив човек, изгубио је савест, ништа му више не можеш"? - а он се потом препорађа.

Била је тако једна 18-огодишња хришћанка Јустина. Она се помолила за врача Кипријана. Тај врач је био сатанин пријатељ. Он је наносио штету Цркви и људима. И он је по молитвама

Јустине постао Божији пријатељ: примио је Крштење, постао је

свештеник, епископ и чак се и посветио - свештеном ученик Кипријан. Ето шта чини молитва!

Видите, срце предаје срцу. Она је целивала крстић и молила се овако: "Господе, ти видиш да је и он човек! Он није коњ ни крава, већ Божији лик! Иако је врач, он је ипак човек. Спаси га и он је разумно биће!"

И благодат Божије љубави од њеног срца је дотакла тог врача, он се покајао и напустио своје нечасно дело. А потом је

људима открио тајне зле силе, то јест какве замке прави сатана како би погубио људску душу. И постоји чак и молитва свештеномученика Кипријана против врачања. О како је велика снага молитве!

Ето, љубљени, како треба да спасавамо душу и душу ближњега, а најважније оних којима су посебно

потребне наше молитве, јер они сами не могу да се моле. Кипријан није могао да се моли за себе, а када

Јустина - крхка, нежна дево-

ј к а к а ж е :

шта је то!... - она је

и м а л а храборст и

помолила се, и тиме спасла

његову душу. И ми треба да следимо њен пример. А ми смо обично као многобошци: волимо оне који су нам пријатни: рођаци, ближњи, а посебно оне који нам помажу. А за пијаницу и блудника мислимо: "Е, шта да се за њега молимо! Он је изгубио савест"! - одустајемо и одлазимо. Спаси Господе! Ми не треба да имамо удео са њима у пијанству, разврату и њиховим пороцима, али је наша хришћанска обавеза да се молимо за такве људе, да се сажалимо на њихову душу, да будемо састрадални према њима и да им желимо спасење. Они можда упадају у грехе несвесно, ни сами то не желећи, али се потом исправљају...

Љубљени! Не одвајајте се од напрсног крстића!

Кратки подсетник за Свету тајну Исповести

- Исповедам се преко духовног оца Теби, Господу Богу и Творцу моме, у Светој Тројици слављеном и поштованом Оцу, Сину и Духу Светом, за све моје грехе које учиних у све дане живота мога, у садашње време и у прошлости, делима, речима и мислима.

- Кајем се што сам говорио празне, бесмислене, ружне и непромишљене речи, шале и досетке; што сам певао безобразне песме; што сам се лудо смејао, кикотао и викао.

- Кајем се што сам се гневио и љутио на ближње, што сам се свађао и препирао и нисам-никога слушао, што сам грдио укућане, исмевао људе и надевао им ружна имена.

- Кајем се што сам лагао, криво се клео, псовао Бога, Богородицу, Светитеље, Цркву, Славу, оца, мајку, дете, хлеб, сунце.

- Кајем се што сам скривао грехе на ранијим исповестима.

- Кајем се што сам многошта обећавао Богу и људима, а нисам ништа испуњавао.

- Кајем се што сам осуђивао и клеветао, срамотио и исмевао друге, што сам оговарао и слушао како други оговарају људе и рођу на Бога, износећи само туђе грехе а своје скривајући.

- Кајем се што сам завидео другима у њиховим материјалним и духовним успесима, што

сам се радовао људској невољи и нисам помогао где сам могао, што нисам говорио са суседима, родитељима и другим људима.

- Кајем се што сам био неправедан, што сам осуђивао и расуђивао у своју корист угњетајући сиромашне.

- Кајем се што сам злопамтило и планирајући освету враћао зло за зло, пакост за злобу.

- Кајем се што сам се гордио и узносио над родитељима, што их нисам слушао и поштовао и послужио у старости.

- Кајем се због ленчарења душевног и телесног, лењости за молитву и недолазак у цркву на службу, што сам долазио у цркву непристојно одевен; због читања некорисних књига, хороскопа, рожденика, због нечитања Светог Писма и духовних поука; због неслављења или немарног слављења Крсне славе.

- Кајем се што сам среброљубив и тврдица; што сам себичан и саможив и што, угађајући себи, за друге не марим.

- Кајем се што сам каматарио и скупо наплаћивао своје услуге, што сам крв продавао и помоћ беднима наплаћивао; што сам тражио дубоко поштовање од људи за таква учињена дела.

- Кајем се што сам био немилосрдан и тврдог срца,

што сам очајавао и размишљао да се убијем; што сам увек себе оправдавао, а друге окривљавао.

- Кајем се што сам жену терао да побаци, тј. да убије децу, што сам тукао жену, родитеље, бабу и деду, што сам децу мучио својим понашањем и начином васпитања.

- Кајем се што нисам имао времена за децу, него сам њихову љубав новцем куповао.

- Кајем се што сам мрсио средом и петком, за време сва четири велика поста и друге дане који су од Цркве прописани, што сам се преједао и опијао узимајући храну у невреме, што тада нисам смањио пушење - порок цигарете.

- Кајем се што сам једно време пао у неверовање у Бога, што сам био секташ, што сам припадао безбожном друштву.

- Кајем се што сам тражио помоћ од врачара, гатара, биоенергичара и надрилекара за себе, али и за децу, што сам тражио од врачара да суседима и другим људима нанесу штету, болест, неслогу и слично.

- Опраштам свима који су ме увредили или неко зло учинили и молим Бога да ми опрости.

- Трудићу се да све зло које сам до сада чинио више не понављам.

ПРАВОСЛАВЉЕ У РИЈЕЦИ

(наставак III)

3. Папјенї о толеранцији и дозвола за изградњу православног цркве.

Марија Терезија умрла је 1780. године, као мудра владарица која је настојала да бројним народима у свом царству влада ненасилно путем правних прописа, која је настојала да изгради Хабсбуршку монархију као правну државу. Задњих десет година њен сувладар је био њен син Јосиф (Јосип), који је и формалним доласком на престо, након њезине смрти, добио име Јосиф II (1780-1790).

Његову десетогодишњу владавину је карактеризирала просветитељска политика - владавина разума и толеранције.

Јосиф II је увео читав низ реформи, како би надокнадио заостајање Аустрије у односу на друге земље западне Европе.

На пољу вере истицао се реформама које су гарантовале верску једнакост свих религија. Донео је Патент (или едикт) о толеранцији 1781. године као скуп начела које владар поставља као основ за једнакоправност свих религија у Хабсбуршком царству. На темељу овог документа били су у правима на вероисповест изједначени са католицима, православни и протестанти, а

касније су надопунама обухваћени и Јевреји.

Видели смо да је разним махинацијама ријечки Каптол, у спрези с локалном администрацијом, успео да отклони почетак изградње православне цркве, тако да, када је Јосиф II започео самосталну владавину

с породицама, капиталом, под условом да им се гарантира да ће добити статус грађанина, те ако им се дозволи слободно исповедање вере. То је истовремено значило да им се изда дозвола да изграде цркву о свом трошку.

Међутим, било које дозволе, па и оне градитељске, тих је година могло издати само Врховно трговачко равнатељство са седиштем у Трсту, центар одлучивања је, дакле, био још даље.

Сада су важну тежину у доношењу позитивне одлуке имале одредбе Другог илирског регуламента (1777), документа којим су поново враћена права православним верницима у Хабсбуршкој монархији.

Користећи се одредбама Другог илирског регуламента као правном олакшицом, ново-

дошли православни трговци из Босне су купили једну зграду са земљиштем око ње 1778. године, с намером да је адаптирају у цркву као привремено решење. Намеравало се, осим тога, да у кући буде и стан за свештеника, те школа за децу православне вере.

изградња православне цркве још није ни била започета, иако су сви услови за то већ били задовољени.

Наиме, 1775. године из Босне је дошла група од дванаест трговаца, спремна да се у град трајно насели заједно

У пословима око тога помагао им је Јован Паповић из Трста, који је, њима за помоћ, у Ријеку повремено долазио.

Купљена кућа је затим ограђена, чиме је започео план провођења замисли досељеника. Но, све је то поновно ангажирало противнике останка православних у граду Ријеци, што је цело време карактеризирало њихово понашање. Није сигурно да се не би поново догодило да се досељеници врате одакле су дошли да није Јосиф II, под сугестијом, чак и претњом руске царице Катарине Велике, донео касније познати Патент о толеранцији 21. децембра 1781. године.

Изједначавање у правима неколика са католицима, значило је истовремено да су они могли да граде цркве, станове за свештенике и учитеље, а све то под условом да у дотичном месту има више од сто породица.

Но, ситуација с правима у Ријеци се није мењала, иако је Патент о толеранцији ступио на снагу. Они су и даље плаћали штоларину католичком свештенику, а није им издана ни дозвола за јавно исповедање вере, односно за изградњу цркве.

Како су се православни у Ријеци написмено жалили Губернију за непоштовање одредби Патента о толеранцији, на њихову жалбу је морао да одговори гувернер Ријеке, па је он затражио од суда да му наведе материјално стање досељеника поименице, те њихов капитал у целини.

Тако је настао један обиман докуменат о поименичном материјалном стању, те висини капитала православних трговаца у Ријеци 1785. године.

Тај докуменат је вишеструко илустративан и значајан за сазнавање броја, а пре свега материјалног стања православних становника Ријеке.

Најпре, у том су документу побројане главе православних породица, односно ријечки православни трговци, чланови њихових породица, број слугу, врста куће, број и вредност некретнина, расположиви новчани капитал, те преферентне трговачке везе.

На темељу њихових имена може се закључити колико је међу православним трговцима Ријеке било Срба, а колико Грка.

Докуменат је наводима о висини расположивог капитала, те наводима о успостављеним трговачким везама по Јадрану био тако важан као аргуменат да је Цар Јосиф II наложио 28 јула 1785. године ријечком Губернију да изда дозволу за изградњу цркве православним верницима чим они за то прикупе потребна средства, те да им се за то додели један бесплатан терен.

Како се сада ријечки Каптол није могао супротставити царској наредби, он је променио тактику; надале је тражио школарину и отезао је са бесплатном доделом земљишта за изградњу цркве.

Поступајући према царској наредби, Ријечка је општина као место за изградњу понудила кућу Bathiania и Graziania, те терен францисканаца на Брајди, али су православни одбили тај предлог, истичући да им понуђени терени нису адекватни. Изјавили су, затим, да би изградили цркву, те сместили још неке функционалне зграде, на свом терену на којем се већ налазило православно гробље, на

делу ван градских зидина који се зове Заград, под условом да их се ослободи Плаћања контрибуције од 5. форинти, те десетине коју су давали Каптолу.

У вези овог предлога одржан је велики број састанака између представника Православне општине, те ријечких службеника општине, а на тим је састанцима декомпониран првотни предлог православних, те је раздвојен проблем изградње цркве од проблема православног гробља.

Проблем с православним гробљем протезао се деценијама као проблем доказивања власништва над тереном, који је сада, ширењем града, дошао у градски атар.

Проблем очувања власништва над гробљем је постао толико велики да је бацио у засенак проблем добивања терена за цркву. На крају је ријечка општина 19. августа 1788. године морала да потврди Православној општини власништво над земљиштем на Заграду.

Након тога је добијена и дозвола за добивање бесплатног земљишта, а са градњом се могло започети ако општинари имају довољно новаца. Одмах је започело организовано прикупљање новаца.

Највећу суму је дао Теодор (Тодор) Рајевић - 4.250 форинти, а иза њега је био Петар Остојић - 1.250 форинти. Два брата Вуковића из Ријеке - Тодор и Алекса, са трећим братом Савом Вуковићем, који је тада живео у Новом Саду, одакле је слао жито за Ријеку, дала су 2.700 форинти.

Како ипак тај новац није био довољан, православни су

морали да продаду један део земљишта на Заграду.

Тек је 1786. године Православна општина ипак добила бесплатно једно земљиште за цркву. Оно је било дуго 20 а широко 10 метара, али су на њему биле стене. На више састанака је од представника Православне општине (Арсеније Шакабент, Тодор Вуковић, Лазар Симић, Петар Остојић и Алексије Атељевић), тражено да они купе стене које су се налазиле на додељеном им земљишту, па је, након дугог цењкања, склопљен уговор 19. октобра 1788. године према којем је

Православне општине купила стене за 1.418, форинти, те је тако, ипак, бесплатно јој додељено земљиште, Општина уствари купила.

Темељ за данашње здање Храма св. Николе у Ријеци поставио је 10. априла 1788. године карловачки епископ ГенADIје Димовић.

Након дугих борби, сада када је дозвола и земљиште коначно било у рукама, православни су се великим жаром бацили на градњу, те је сама зграда било брзо довршена фебруара 1790. године у последњим месецима

владавине Јосифа II, пред његову изненадну смрт.

Августа 1792. године, направљена је реконструкција прихода и расхода у вези изградње.

Реконструкција показује да је у раздобљу од 13. јула 1787. до 4. августа 1791. прикупљено 1.694 форинти, док је од прилога прикупљено 3.350 форинти. Била је то огромна сума која је показивала не само финансијске могућности православних трговаца ријечких, већ и спремност православних верника да се одричу за добробит вере и храма.

Документи на темељу којих је написан наставак текста о православљу у Ријеци, објављени су у преводу са талијанског, немачког и латинског језика у часопису Артефакти, број 4-5/2001. године, кога издаје Просвјета, подбор у Ријеци, те су овим чином сви документи постали доступни свима, садашњим и будућим истраживачима, који се овом темом желе бавити.

4. Ријечки представници на Темишварском сабору 1790. године*

Темишварски сабор представља један од најважнијих догађаја у историји Срба Хабсбуршке монархије, чија се решења и значај до данас дискутирају међу историчарима.

Записнике са тог сабора најпре је објавио Манојло Грбић у Трећој књизи своје вишетомне књиге Карловачко владичанство, (репринт 1990. године).

Темишварски сабор је требао да расправи веома важну дилему за даљи положај Срба у Монархији. Дилема је гласила: да ли да статус Срба у Хабсбуршкој монархији надале почива на привилегијама или да се изједначе са осталим поданицима Монархије и буду у статусу

грађанина.

Уз то, на сабору је требао бити изабран нови митрополит.

У рад сабора су требали

учествовати представници племићког staleжа, војног staleжа, те грађани, односно трговци.

Како је ријечки трговац Арсеније Шакабент имао

племићку титулу, владика горнокарловачки ГенADIје Димовић је једним писмом, које се сада налази у архиву Храма св. Николе у Ријеци, замолио Арсенија Шакабенту да учествује на Сабору као представник племства.

Вероватно у договору са оба брата Вуковића, Тодора и Алексе, одлучено је да ријечко српско грађанство представља њихов брат Сава Вуковић, тада у Новом Саду. Први део седница Темишварског сабора се бавио избором новог митрополита, а тај је задатак био особито важан јер је бечки двор хтео да „протера” свог кандидата. Тај је задатак био особито важан, јер је бечки двор желео да на сабору прође кандидатура баш његовог

изабраника. Преко њега би се, затим, контролирало даље одвијање догађаја на Сабору.

Између три кандидата, међу којима је био и епископ вршачки Јосиф Шакабент, брат ријечног трговца Арсенија Шакабенте, изабран је најмлађи кандидат - Стратимировић.

Након његовог избора одвијање Сабора ишло је по вољи бечког двора, мада не лако.

Судећи према записима седница Темишварског сабора, ријечки трговац Арсеније Шакабент је био пасиван, док је Сава Вуковић одржао говор, залажући се за очување статуса гарантираног Привилегијама, те подржао предлог у корист издвајања једног дела на територији Угарске (српску Војводину), на којој би Срби имали своју аутономију. Према замисли

Бечког двора, чији је то предлог уствари био, Срби би требали добити Бачку, али је „у кулоарима” изгледа била поменута и Ријека.

Само одржавање Темишварског сабора, залагање за останак статуса регулираног Привилегијама, што је истовремено значило да Срби нису били дужни плаћати Мађарској обавезе, изазвали су не само негодовање, већ мржњу према Србима, штићеницима Хабсбурговаца, код Мађара, што је још више отежало њихов положај. То се нарочито лако могло уочити у Ријеци.

Наиме, како је Ријека рескриптим Марије Терезије била под административном управом Мађарске, односно мађарског племства, њих је разбеснео предлог за издвајањем дела Мађарске како би Срби добили и територијалну

аутономију. Шиканирања су постала још јача, сада не само од стране католичког клера и Каптола, већ и од мађарских државних службеника.

Србима је најпре одбијен предлог Статута за Православну општину 1796. године, на темељу којег је она могла бити регистрирана као правни субјект у оквиру аустријског државног права, а затим је још оштрије настављена стратегија оспоравања власништва над православним гробљем на Заграду.

На место да изграђени православни храм у Ријеци буде симбол заједништва и толеранције, сада се прикривени сукоб између католика и православних одвијао кроз проблематику очувања православног гробља.**

* Интегрални текст о ријечким Србима на Темишварском сабору објавила је иста ауторица под називом Ријечки Срби на Темишварском конгресу 1790., Просвјета, Загреб, октобар, 2000, стр.13-20.

** Интегрални текст о православном гробљу исте ауторике објављен је под насловом: Православно гробље на Ријеци (1720-1856) - света места и национални идентитет. Историјски часопис, Београд, књига XLV-XLVI (1988-1999), стр. 71-93.

Ејиској СИМЕОН

Беседа на освећењу обновљене цркве Св. Саве у Брлоџу, Илиндан 1966.

Драга браћо и сестре,

Обависмо данас један значајан свети чин: осветисмо обновљени храм Св. Саве Српског у Брлогу. Саграђен је у веома тешком времену, после смрти значајног Владике наше Епархије Генадија Димовића, сина ових крајева, изгледа баш из Српског поља, великог борца и трудбеника, који је наследио

1713. године првог нашег архиепископа Митрополита Атанасија Љубојевића, а представио се 1739. године у Плашком, где је и сахрањен. Годину дана после Владичине смрти, сазидао је овај храм. Верујемо да је градња почета за време живота Владичиног, јер у оним тешким временима после смрти Владике Данила Љуботине, тешко да се могла

одбити дозвола за градњу. Јер историјски подаци говоре да је црква саграђена 1740. дакле пре плашчанске катедрале више од 20 година, па је ово једна од наших најстаријих цркава у Епархији, од оних које имамо данас и од оних које смо изгубили у тешким временима после 1941. године. Провиђење је хтело да на чело ове Епархије, у току првих

осамдесет година њене историје, долазе снажне личности. Митрополит Атанасије Љубојевић (1688-17129, као велики и неустрашиви борац за права потлаченог народа, успева да га Беч призна за Владика, и ако је дошао из Босне две године пре Сеобе под Патријархом Арсенијем III Чарнојевићем. Иако је од стране власти стално протериван или сматран илегалним владиком скоро све до своје смрти, одржао се на положају и народ свој у Православљу. Иза њега долази већ поменути Данило Љуботина. Он је или од наших Љуботина у Пероју у Истри или од њине гране овде у Српском Пољу. Био је и то један велики Владика, неустрашив и радан, који је први дошао на идеју да и у Плашком утврди своје друго средиште, поред првог владичанског села у Метку у Лици.

А и ви Брложани, спадате међу прве досељенике у ово подручје наше Епископије. Већ године 1609. долази у предео око Брлога 135 српских домова са око 550 душа. То је у ствари било пресељење нашег народа из околине Рибника у Лици. Око Рибника било је доста српских породица које су тамо са собом довели Турци као своју рају после освајања Средње Лике од стране Турака 1528. године. Ови досељеници нису могли да подносе турске зулуме, па су се преселили, заправо побегли од Турака и овде се настанили. Тек од 1658. почиње насељавање села од Оточца према Врховинама. И тако ви Брложани међу првима сте овде дошли и међу првима добили свој зидани храм. Захваљујући нашој браћи исељеницима, на првом месту г. Илију Влашићу, Ђорђу и Душану Милеуснићу и Милени

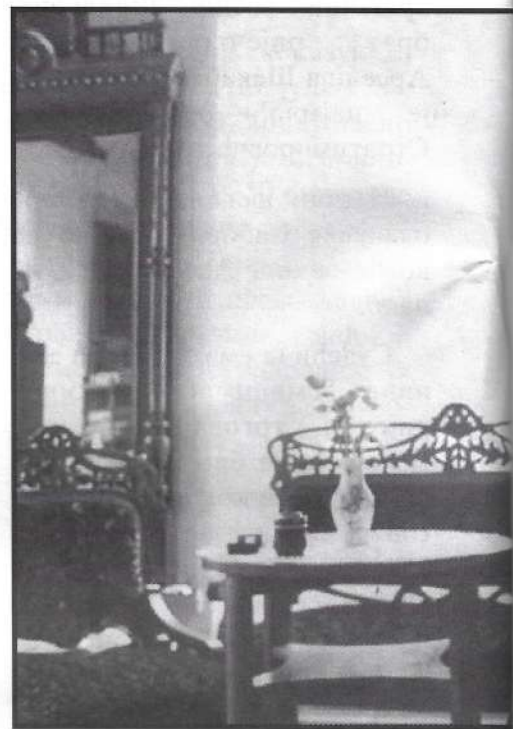
Шашић, као и свима другим приложницима, црква је обновљена и с Божјом помоћи данас смо је осветили.

Нека благослови Бог да овај дан буде не само прекретница у новој историји овог иначе историјског храма, него да он послужи и као дан вашег духовног оснажења.

Видите, драга браћо и сестре, како из дана у дан пред очима човековим уздиже се један нови свет, свет материјалне културе, материјалне обнове и изградње. Ево и код Вас, људи далеко више имају где да раде и да зарађују. Обновили сте своје у рату попаљене домове, поново се зелене ваше њиве, многобројну децу своју послали сте у градове, у школе, у фабрике. Имате и осмогодишњу школу, оно што је некад био недостижни идеал и већих места од вашег, јер осмогодишња школа то је она некадашња мала матура.

Али одавно је речено да човек не живи само о хлебу. Потребна је људима и духовна храна, на исти начин као што је његовом телу уз храну потребно сунце и чист ваздух. Видели сте како лептир и пчела радосно облећу ливаде и воћњаке. У вашим домовима мајка радосно облеће око колевке свог детета. На њивама и у другим местима вредне руке стичу хлеб насушни да га у радости поделе на својој домаћој трпези. Бог хоће да у животу све радимо у доброј вољи, у љубави и у радости. Да све што чинимо, радимо у доброј намери, имајући у виду и своје добро и добро наше браће, наших ближњих. Да љубав гајимо према сваком човеку. Да се радујемо и добру наших ближњих, добру сваког човека. То је оно што Бог тражи од људи. Када би сви ми

ово радили, вера би се сама из срца рађала, а однос међу људима био би бољи него да ли је замишљен и у најбољем закону, јер оно што излази из

срца које воли, увек је добро. Ко је прописивао законе за породицу која се воли. Нико, јер је сама љубав највећи закон, први, најстарији закон, успостављен од Бога на почетку света и живота.

Па шта видимо тако често у животу. Дете почне своје детињство у радости игре, у топлој атмосфери родитељске љубави, у идеалима и плановима, у тежњи да што више сазна и што даље доспе. Али, чим оно пође у живот, сусреће се и са страним људима, најпре чак у свом дому, па онда у комшилуку, па даље на свима путевима његовог живота. Наилази на људе који га одбијају, који свачију стазу хоће да испреплету својим стазицама и путевима, и тако постаје борба за живот, за место под сунцем и за хлеб насушни.

Наши преци дошли су на ово тле без домова и обрађених долова, без школа и

без икаквих установа осим понеке круте аустријске војне постаје. Били су и гладни и жедни и сваког добра жељни. Деценијама су живели у

условима под каквим не би ми данас могли живети ни годину, две дана. Али су издржали. Снага је била у њиховим душама, у вери и у нади у Бога и у љубав према свом имену и светињама своје нације. Ето, они су били толико свесни и духовно будни, да су и свој храм оних страшних четрдесетих година 18 века посветили баш Св. Сави Српском. Ово је ваљда најстарији храм Св. Саве у нашој Епархији, а ваљда и уопште у нашим западним Епархијама. Наши преци често су били физички подјармљени, али су били духовно слободни. А шта бива данас. Милиони људи свуда по свету живе у физичкој слободи, али су право духовно робље. Робују страстима, робују навикама, робују незаситним жељама, робују неко новцу, неко моди, неко техничким направама, а неко опет немиру сталне потребе да се некуд иде, што даље од огњишта то боље.

Наша вера, извор је не само истине о Богу, о овом свету коме не знамо почетка нити видимо основе, као и извор наше науке о вечној судбини човековој. Вера наша је средство за наше духовно здравље, унутрашњи мир, спокојство срца и разума. Вера извире из чистог срца, а сам Бог преко Сина свога Господа Исуса Христа дао је тој вери садржај, открио нам је праву вољу Божју и указао на путеве који воде спасењу.

Није довољно да један народ извојује само физичку слободу. Када један народ муком извојује своју националну и своју политичку слободу, као што смо то ми хвала Богу постигли, потребна му је и духовна обнова, духовна слобода. Човек се лако диже против својих спољашњих непријатеља, устаје против неправде и збацује тиране, али олако се односи према својим унутрашњим непријатељима, према страстима и својим пороцима, према злим навикама и рђавој својој пракси. Грех у породици трује појединце, а кад је много затрованих, трује и духовно умртвљује не само појединце него и збир појединаца, целе народе. Није довољно устајати само против спољашњих непријатеља. Морамо се борити и против наших унутрашњих непријатеља. Ко је слободан од спољашњих непријатеља, а остао у ропству своје сопствене душе, није много постигао. Као када би из свог жита истерао јато птица, па то онда у то исто жито пустио све своје кокошке. Или кад би неко туђе овце истерао из своје њиве, а пустио своје да чупају и газе младе усеве.

Видите, браћо и сестре, како данас цео свет улаже напоре да у свету ствари поћу

на боље, да се боље и срећније живи, да се осигура мир, да се ради, да се све боље живи и у свему напредује. Мења се спољашњи свет пред нашим очима. Понегде се мења и природа око нас. Свуда нова језера, нови путеви, нова насеља и нове фабрике. Свет око нас постаје стално друкчији. А да ли се ми мењамо на боље, да ли изнутра бивамо мало друкчији, бољи данас него јуче, бољи ове него ли раније године. А верујте ми, док се год род људски не почне изнутра препорађати, све ћемо више имати богатије столове, али све празнија срца. Све ћемо се лепше одевати, али изнутра све огољеније постојати. Живећемо у раскошним становима али са празним срцем и тужним сећањима.

Вера наша учи нас како да се изнутра изменимо, како да оплеменимо срце, како да обогатимо свој душевни живот, како да се понашамо и држимо према себи и према ближњима. Наша света вера је наука о духовном препороду. Политичка слобода, ослобођење испод туђинске тираније постиже се ратовима, утанцима или, што је ријетко, мировним конференцијама. Духовна слобода, духовни препород, свако постиже устанком против себе самог. Да браћо и сестре, устанком против себе, против својих грехова, злих навика. Сви се ми рађамо од оца и матере. То је наше физичко рођење. Тако долазимо у свет, не својом вољом, не кад би ми желели, не какви би желели, него каквим нас роде родитељи наши. Тако је то од искона, од првог човека до нас. И тај први човек није се родио што је хтео, односно није сам себе ни родио ни створио, него је на свет дошао вољом Оца небеског. Његовом вољом

постао је овај тајанствени свет, па прва жива бића и напосле први човек. Тако се од првих људи рађа свет, до наших дана. Али убрзо после стварања први човек је отпао од Бога, па је његова историја постала његова трагедија. Историја падова, ратова, помора и болести, немира и раздора, међу појединцима, међу породицама и међу расама и државама. Створитељ је хтео да помогне човеку. Љубав Оца Небеског није престала човековим грехом и падом. Послао нам је Бог Сина Свога, Господина Исуса Христа, Он је дошао, дао нам је своју божанску науку, своје најсветије учење, основао је свету Цркву, да се вером, молитвама и добрим делима у тој Његовој Цркви освећујемо и препорађамо. Он нам је показао да човеку није довољно да живи телесно. Само телесно живи стока наша и животиње питоме и дивље. Човек има душу живу и она тражи своје место под небом. Не дозволимо да наш телесни живот иде на штету живота наше душе. Страшно се то свети, као што се свети када лишавамо себе телесне хране, сунца и светлости. И душа тражи да се греје на свом сунцу. А њено сунце је Бог, њена светлост је вера а њена храна су молитва и добра дела. Верујте ми, драга децо Божја, милиони људи по свету па и код нас, пате или у мукама животаре само зато што су духовно гладни. О како често испод неговане коже тавори бедна душа. Празно срце и крајње сиромашна осећања. Блуд, завист, свађе, узајамна непријатељства, злурадост и пакости, прекомерно уживање јела и пића и многи други грехови, које набраја Свети Апостол Павле у својој посланици Галатима (5, 19-23) разарају данас или су већ разо-

рили милионе људских душа. Насупрот животу у греху постоји живот у Богу, живот који красе вера, нада, љубав, ко прве хришћанске врлине, а затим: мир, радост, трпљење, доброта, милост, кроткост, незлобивост, што све рађа племенита осећања, у којима се човек радује човеку, дом дому и сви људи добре воље узајамно.

Миран, срећан и блажен живот пружа нам вера наша. У њој је ризница и извор свих добара. Знам да ће многи и данас рећи, па могу ја и без вере. Да браћо, може се живети и без вере, али како. Живи човек данима без хране, месецима без светлости, годинама без додира са човеком, али и једно и друго и треће нарушавају здравље. Живот лишен свега овога постепено оштећује здравље тела. Живот душе лишен благодати Божје, вере и њених плодова, такође оставља тешке последице на човековој души.

Наша вера тражи од нас духовни препород. После физичког рођења потребно нам је духовно уздизање. Природа нам пружа храну телу, али духовна храна долази од Бога као што светлост долази од сунца. Чули сте да се у црквама, у проповедима и молитвама често помиње Царство Божје. Шта је Царство Божје и где је оно? У нама браћо и сестре. Човек још у овом свету може успоставити духовну заједницу са Богом. Ко то није искусио, не зна шта је то. Ко је доживео близину Божју и осетио радост молитве, милину од добрих дела и узвишену љубав која даје себе за другога, тај је окусио Царства Божјег. Оно почиње овде, где смо од Бога и духовног света одвојени и телима и гресима, и стотинама

нити које нас привезују за овај свет. Али ко је уложио духовни напор да се ослободи од робовања греху, ко живи у вери и по вери, ко испуњује Божји закон љубави, тај је добрим делом раскинуо везе са светом и већ на земљи живи у Царству Божјем.

Спаситељ нам је дао науку која ослобађа од греха и уводи у Царство Христово, царство блаженства и љубави. Чујте шта каже Господ: "Ако останете на мојим речима, заиста ћете бити ученици моји, и упознаћете истину и истина ће вас ослободити" (Јов. 8, 31-32). Тако каже наш Спаситељ. То потврђује искуство векова. Ко у животу нема истине, тај робује заблудама, природи и другим стварима. Истина Христова осветљава живот и пут кроз живот. Ма што стајало у мрачној соби, оно нема ни изгледа ни мере. Када уђе у собу светлост, све добије своју меру и своје место. Тако је и у животу. Док човек живи у мраку својих заблуда, свог незнања или своје изопачености, ништа не види како треба, ни себе, ни друге људе ни свет око себе.

Овим примером схватите суштину науке Христове. Она је извор духовне светлости, која осветљава пут до Бога, кроз коју сагледамо праву меру свих ствари. Ма колико нешто било лепо, у мраку губи своју лепоту. Ма како диван био град, када је у мраку, његова лепота је мртва. Мртав је и човек који не види где је истина, који не види меру и вредност своју сопствену и меру и истину света око себе.

Наш српски народ живео је дуге векове у мраку. То је било доба пре него је покрштен. Тамна му је та његова предхришћанска историја. Тек

када је велики Немања на хришћанским темељима створио своју државу и када је Свети Сава ту државу свога оца посветио вером Христовом, отпочела је једна велика и славна историја. Нађена је истина, откривен је пут и закоракнуло се право у живот дуг вековима, до наших дана.

Ми се и данас поносимо пред светом оним што је створила наша Црква и наша вера у вековима наше прошлости. Ту су свети и велики људи; ту су херојска дела државе и народа за идеале крста и слободе; ту су векови физичког робовања у духовној слободи из које је поново васкрсла и држава и физичка слобода народа; ту су наше велике светиње, наши манастири, иконе и фреске, књиге и штампарије чак и под Турцима ту је дивна народна душа освећена истинама светог Православља, па је из ње проистекла и народна мудрост и народна песма и пословица, и дивни народни обичаји, славски, божићни, празнички и свадбени. Ту смо и ми данас, драга браћо и сестре. Ту смо и ми данас у овом светом храму, којег после 256 година његовог постојања поново освећујемо. Време и тешке ратне године оставиле су на њему траг. Сада смо те трагове уклонили. Има он леп иконостас као некада, можда и још лепше иконе, мада још није све како треба.

Данас Вам га предајем као ваш духовни санаторијум, где ћете уздизати своје мисли и своја осећања ка Оцу небеском. У овом храму молићете се Богу за живе и мртве. Мртви су за нас мртви, али су за Бога живи, јер живот никада не престаје. Када угасите сијалицу, свјетлост престане за наше очи, али оно

ХРАМ СВЕТОГ САВЕ У БРЛОГУ

што је она била за наше очи, одлети страховитом брзином и неизмерна прострaнства овог тајанственог света, да поново засветли на неком другом месту. Када остављамо овај свет, када се угаси снага нашег тела, и наш дух брзином светлости одлети Богу, да засја пред лицем Божјим ако смо следили науку Христа Спаситеља и кроз живот ишли по Његовим заповестима. Зато долазите у овај храм што чешће. Осетићете радост од молитве, душевни мир после сваке искрене исповести, и ојачану љубав према ближњем, коју снажи Бог у срцима оних који му се моле.

Предајем вам овај храм и позивам вас да га примите са срцем, умом и вољом. Срцем - да би га волели и даље

одржавали, умом - да ходите путем који је заповедио Бог, и вољом - да би сав свој живот заснивали на истинама које нам је дао Бог и које ће се овде проповедати.

Хвала свима нашим приложницима (изговорити њихова имена и похвалити их. Поменути и писмо Дане Нећака и име приложника икона, чија ће се имена исписати на посебној плочи).

Нека Свети Сава Српски, коме је посвећен овај храм, који је са храмом Свете Петке у Главацама и убудуће води духовно наш народ, као што нас је и водио у светлим и тешким временима наше прошлости. Богу вечнoме нека је слава у све векове векова.

Амин.

Кроз епархију

преузето са интернетске стране

Архијерејска Литургија и пасторал у Коларићу

У недељу 4. по Васкрсу, познату као недеља Раслабљеног (29. априла), Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Г.Г. Герасим, у храму Вазнесења Господњег у Коларићу, служио је свету Архијерејску Литургију. Епископу су саслуживали про-

тојереј Мирослав Бабић и јереј Славиша Симаковић. У својој беседи Епископ Герасим је говорио о Јеванђелској причи о Раслабљеном, тј. човеку који је тридесет осам година лежао крај Бање Витезде очекујући исцељење. Након Литургије Епископ је у зидинама старог коларићког храма Свете Петке Параскеве, сужио парастос невинопострадалим православним житељима

Коларића, који су почетком 1941 године живи спаљени у овом храму. Парастосу су присуствовали и многобројни сродници пострадалих жртава и савременици овог трагичног догађаја, који су са сузама у очима препричавали овај стравични догађај присећајући се његових појединости.

Марковдан на Велебиту

На празник светог апостола и јевађелиста Марка (08. маја, Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Г.Г. Герасим служио је Свету Архијерејску Литургију у пећини поред капеле Светог Марка на Велебиту која је у народу познатија као Маркова пећина или Светиња.

Епископу су саслуживали: игуман Гаврило из манастира Крупе, игуман Михаило из манастира Гомирја и јереј Предраг Пантелић - парох лапачки. По предању на ово место је, ради проповедања хришћанске вере, долазио јеванђелиста Марко а у пећини постоји и извор лековите воде. У склопу Литургије, Епископ је извршио резање славског колача и освећење славског

жита, после чега је поздравио све присутне вернике.

Сусрет Епископа Герасима са градоначелником Петриње

Данас 09. маја, градоначелник града Петриње - господин Мирослав Грегуринчић, у малој градској вијећници примио је Епископа горњокарловачког Господина Герасима. У пратњи Епископа су били парох петрињски Миле Ристић и претседник Вијећа Српске националне мањине, господин Бранко Радановић. До сусрета је

дошло на иницијативу Епископа Герасима, а разговарало се о обнови храма Светог Спиридона чудотворца, минираног 1991 године, те поврата национализоване имовине старог хотела "Банија", као и других земљишних парцела које се налазе у Петрињи. Градоначелник Грегуринчић је упознао Епископа Герасима са ДПУ - Центар који би требао бити усвојен до јесени, а у коме је предвиђено место и за православни храм.

У конструктивном разговору, и Епископ Герасим и градоначелник Грегуринчић, нагласили су да рушевина минираног храма треба бити уклоњена и да се храм мора обновити. Епископ Герасим је рекао да је црква спремна на одређене уступке граду, а заузврат да се обнови храм и да се врати стари хотел "Банија", који се данас урушава због небриге несавесних господара.

Архијерејска Литургија у цркви Ружици у Кореници

У Недељу седму по Васкрсу - Недељу Светих Отаца (20. маја) Његово Преосвештенство Епископ брегалнички и местобљуститељ Епархије битолске Г.Г. Марко, уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа горњокарловачког Г.Г.

Герасима и више свештеника Епархије горњокарловачке, поводом заветне славе верника парохije кореничке, служио је свету Архијерејску Литургију у цркви Ружици у Кореници. Литургији је присуствовао велики број кореничких верника али и не мали број верника из Загреба, који су прешли далеки пут како би на овом светом месту учествовали у овом молитвеном слављу и уздигли своје молитве Господу. По заамвоној молитви извршено је резање славског колача и освећење славског жита, а по завршетку Литургије Епископ Герасим је свима присутнима упутио речи добродошлице, првенствено се захваливши Епископу Марку на части коју је својом посетом указао страдалној Епархији горњокарловачкој. Након тога Епископ Марко се захвалио на добродошлици не скривајући своју радост због ове посете, а потом нагласио потребу очувања чистоте вере у нашем времену као што су то нама предали Свети Оци чији спомен данас славимо.

На Духове Архијерејска Литургија у манастиру Гомирје

На Свету Педесетницу - Духове (27. маја) Његово Преосвештенство Епископ далматински Г.Г. Фотије, уз саслужење Његовог

Преосвештенства Епископа горњокарловачког Г.Г. Герасима, игумана манастира Крка - Германа и игумана Михајла - духовника манастира Гомирја, служио је Архијерејску Литургију у манастиру Гомирје. Литургија је служена у привременом богослужбеном простору у манастирском конаку због радова на унутрашњем уређењу лађе храма. Након Литургије, Епископ Герасим је примио у посету манастиру, професоре и ученике богословије "Света три Јерарха" из манастира Крке.

Конзервација храма Свете Петке у Коларићу

Храм Свете Петке Параскеве у Коларићу саграђен је далеке 1804 године. Почетком Другог

светског рата, у овом храму је на незапамћено монструозан начин запаљено 99 православних верника из Коларића и околине. По завршетку рата, храм није обнављан а 1969 године проглашен је културним спомеником односно заштићеним културним добром. Почетком 2007. године покренута је конзервација ове светиње са циљем да се спречи њено урушавање и да као сведок историје народу овог краја буде "учитељица живота".

Епископ примио у посети делегацију Извршног већа Војводине

Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки г.г. Герасим, у уторак 19. Јуна 2007 год. примио је у манастиру Гомирју високу делегацију Извршног већа Војводине која је у периоду од 17.-19. јуна посетила Личко-сењску и Карловачку жупанију. Делегацију су, поред задужених за области привреде и пољопривреде, чинили и људи задужени за помоћ избјеглим и расељеним лицима, као и они којима је ресор сарадња на подручју културе, односно очувања српске културе и националне баштине у иностранству.

Тема састанка била је договор око заједничке сарадње на изналажењу решења на пружању помоћи Србима у Хрватској.

По завршеном састанку Епископ Герасим је посетио Плашки, гдје су на месном гробљу приликом копања једне гробнице, пронађени посмртни остаци једног од Епископа горњокарловачких. Иако са сигурношћу није потврђено, претпоставља се да је ријеч о Епископу Илариону Зеремском. Епископ Иларион Зеремски, првобитно је био сахрањен у храму Ваведења Пресвете Богородице у гробници Епископа која се налази у припрати храма. Године 1941, гробица је од стране усташа

била оштећена и кости Епископа Илариона су биле разбацане по храму и храмовној околици, да би после рата, плашчански верници сакупили кости и сахранили их на месном гробљу у Плашком, без надгробног обиљежја.

Сабор православне омладине "Гомирје - 2007"

У Недељу 4. по Духовима (24. јуна), у манастиру Гомирју одржан је сабор

православне омладине Епархија далматинске и горњокарловачке. Сабор је почео Архијерејском Литургијом коју је служио Његово Преосвештенство Епископ далматински г.г. Фотије уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа горњокарловачког г.г. Герасим, крчког архимандрита Германа, протојереј-стварофора Душка Спасојевића, јереја Марка Ђурића и јереја Славише Симаковића. На Литургији, сви полазници веронауке, којих је било преко хиљаду, приступили су Светој Чаши причешћујући се Часним и Пресветим Телом и Крвљу Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа.

Овом приликом у манастирској капели крштено је двадесетак малишана. По завршеној Литургији и краћег одмора, деца су извела занимљив програм верске садржине, који су у склопу наставе Православне веронауке припремали специјално за ову прилику. Како би овај догађај свима остао у сећању, Епископи Фотије и Герасим су за све учеснике овог сабора припремили пригодне пок-

лоне, који су им уручени по завршетку сабора.

Љетна школа у Пероју

01. јула, у поподневним часовима у парохију у Пероју пристигла је прва група од 22 православне дјеце са подручја цијеле Хрватске, са још петоро наставника. Дјецу су у парохијском дому дочекали парох пулско-перојски Горан Петковић, заједно са предсједником СКД "Просвјета" Г. Чедомиром Вишњићем, те генералним секретаром Г. Радетом Драгојевићем. Као и сваке године, у организацији

Епархије горњокарловачке, парохије пулско-перојске и Српског Културног Друштва "Просвјета" из Загреба, одржава се Љетна школа у Пероју. Ове године планиране су три групе од по 22 ученика. Школа ће се одржати у периоду од 01. - 22. јула. У току боравка дјеца се поред основних знања српског језика, упознавају и са својом вјером и духовношћу, похађајући часове вјеронауке у храмовима Светог Николе у Пули и Светог Спиридона у Пероју. Поред часова и учења, наравно ту је и слободно вријеме које се користи за рекреацију. Тако ће имати прилику да обиђу Пулу, Фажану, Перој и остала мјеста у овом дијелу Истре.

Фељтон: Архијереји Епархије горњокарловачке

Лукијан Николајевић (1865-1872)

Рођен је 12. фебруара 1779. у Стејановцима у Срему. Завршио је гимназију и карловачку богословију у којој је био професор 12 година, од 1844-1856. Прије тога био је настојатељ манастира Беочина. Године 1864. изабран је за епископа горњокарловачког.

Епископ Лукијан био је образован човијек, па је у друштву уживао велики углед. Био је члан патроната карловачке гимназије. Епархијом горњокарловачком управљао је 7 година. О његовом раду у Епархији мало знамо, а из разлога што нам је недоступна некадашња писана архива, која се још налази у Загребу у несређеном стању. Умро је у Даљу године 1872. гдје се налазио у посјети код своје родбине. Тамо је и сахрањен.

Теофан Живковић (1874-1890)

Владика Теофан родио се у Сремским Карловцима године 1825. Крштено име било му је Божићар. Отац му је био лијечник. Гимназију је похађао у Сремским Карловцима а богословију у Сегедину. Права је учио у Београду. Касније је завршио и карловачку богословију. Најприје је био професор учитељске школе у Сомбору. Затим долази за професора богословије у Сремским Карловцима. Замонашен је године 1853. и одмах произведен у чин протођакона, 1858. је архиђакон, 1864. протосинђел а 1866. архимандрит. Године 1874. изабран је за епископа горњокарловачког. Владика Теофан био је обдарен проповједник. Обишао је цијелу Епархију, поучавајући народ надахнутим проповједима. Многа мјеста обишао је више пута. Године 1892. штампане су у Карловцу његове проповједи у збирци под именом "Проповедник". Године 1868. још као архимандрит, у Темишвару је издао своје дјело "Српска народна црква".

Црквенонародни одбор године 1881. са 53 према 11 гласова био га је изабрао за патријарха карловачког, али двор није хтио да потврди његов избор.

Владика Теофан живио је једноставно. Мада господско дијете волио је обичног човјека. У Плашком стално је навраћао код једног сиромашног обућара и посматрао његов рад. Боловао је од плућне болести па је напрасно умро на Аранђеловдан 1890. По сопственој жељи сахрањен је на плашчанском гробљу.

РЕЧ ПАСТИРА - Божија чуда

Пројојереј Борис Белјашев
Превод с руског: Најаша Убовић

Ми смо дужни да чујемо, видимо и разумемо љубав Божију према нама и да нисмо малодушни; и свето да имамо на уму да је верујућем човеку све могуће. Постоји жива вера, постоји жива веза с Богом.

О БОЖИЈИМ ЧУДИМА

Велика Божија чуда прате човека све од рођења до смрти, и може се рећи, да човек живи унутар чуда Божијег, којем је име - створени свет. Видљиви свет који окружава човека је прекрасан, хармоничан, и у њему се налази све што је човеку потребно за живот. Господ није само створио материјални свет, него је у његову основу положио и законе који управљају њим, које човек може спознати, али их не може мењати или стварати нове. Још лепши је невидљиви свет - свет духовни, анђелски. И први људи су се наслађивали у њему и имали неизмерну, сласну могућност да опште са Самим Творцем. Пад у грех је сакрио овај виши свет од човековог погледа, а сада само по Божанственом откровењу духоносних људи, човек може размишљати о неисказаној лепоти тога света, за којег је написано: "Што око није видело и ухо није чуло, и није дошло на срце човеково, оно је припремио Господ онима који Га љубе" (1 Кор. 2, 9). Али Бог није оставио човека и видљиви свет, и Његова Љубав према паломе човеку је једно величанствено чудо. А из тога чуда је произашло и наше Спасење - Оваплоћење Христа Спаситеља, Страшна

Голготска жртва, Васкрсење нашега Исуса Христа, Његово славно Вазнесење. Крвљу својом је Господ основао и утврдио Цркву и установио Тајну Евхаристије. И већ две хиљаде година сваки дан се одвија за нас, грешне, ово Чудо над чудима - у виду хлеба и вина, верни се причешћују Телом и Крвљу Христовом, приближују се, овде на земљи, вечном Царству Божијем. То је чудо за све и за свакога на земљи, само веруј и с покајањем се обрати ка Дародавцу вечних блага. У овај блажени и светли час сједињују се у човеку Виши свет - духовни - и свет материјални, и Дух Свети одухотворава, просветљава тврду материју. То и јесте реални садржај свакога чуда - узајамна повезаност невидљивог Духа и видљиве материје.

Велико чудо Евхаристије одвија се скривено, недоступно за наше органе чула, али свако ко се причешћује Христовима Тајнама, осећа у души струјање благодати Божије, која сведочи о чуду. И ова тајна највишег чуда Божијег није случајна: Господ чува нашу слободу, да ми не би као робови, по присили ишли за Њим - него добре воље и са синовском љубављу. У време искушења ђавола у пустињи, наш Господ је одбио чудо, јер се дешавало ради поробљавања човековог духа, и поновио је заповест, дану при Старом Завету: Не искушавај Господа Бога твојего. Иако је

Господ за време свога земаљског живота учинио многа чуда, Он по неизреченој Својој милости иде да помаже болесним, страдалним, обузетим злим дусима. Само један део тога је описан у Јеванђељу, сведочанства о другима нису стигла до нас, јер, како пише Јеванђелист Јован: Много и друго што учини Исус, које кад би се редом написало, ни у сами свет не би стале написане књиге (Јов. 21, 25).

Пред Божанственом љубављу према страдајућем човеку узмицали су закони материјалног света: мртви су васкрсавали, неизлечиве болести су остављале човека, слепорођени су прогледали, од рођења неми и глуви су говорили и чули, зли духови су са криком бежали од оних људи које су годинама мучили, чудесно су се умножавали хлебови и кротиле страшне буре. Али то, што за нас изгледа као кршење закона материјалног света, у стварности духовног света, онима који живе Божанственим животом, све је природно, хармонично, као "обичан" ток догађаја. Стога је свако чудо Божије - и откровење о долазећем Царству Божијем. То, што је за нас, па чак и за саме Анђеле, како се често пева у црквеним напевима, - дивно чудо, за Господа су све то - једноставна, "обична" дела: ...Дела, која ми даде Отац да их свршим, ова дела која Ја чиним, сведоче за Мене да Ме је Отац послао. (Јов. 5, 36).

И после Васкрсења свога

Господ није престао све до данас да твори чуда - о томе је сачувано хиљаде и хиљаде сведочења у саборном сећању Цркве. Осим тога, Он је даровао и чудотворну силу Својим ученицима... Ко верује у Мене, дела, која Ја творим, и он ће творити, и већа од ових ће творити... (Јов. 14, 12). У величанственом сабору наших светих заступника прва је Пречиста Владичица наша Пресвета Богородица, која је својим многотрадалним животом била припремљена, да би знала све наше немоћи и жалости, и Њој је дана посебна благодат заступништва за род људски. Благодатна помоћ наше Заступнице и светаца Божијих у нашој Цркви јављала се и јавља се тако изобилно, да се може рећи да је то постало уобичајено, свакодневно. Али у животу човека, који први пут реално доживи чудо Божије помоћи, то је велики догађај. То утврђује веру, окреће га покајању, испуњава га радошћу и синовском благодарношћу ка Оцу Небескоме, који нас не оставља у нашем земаљском животу. И свака вест о благодатном чуду, која се дотакла човековог срца, које није отворило од богоборства и неверја, побуђује у њему дивљење са страхопоштовањем и радошћу по Богу, указује му на

Пут, и Истину и Живот (Јов. 14, 6).

Чуда од Бога доносе човеку увек нешто светло. Али дешавају се ствари и ради уразумљења човека, на пример, када се унутарњи човек сагласи на грех. Тада се може десити нешто тако да одмах отрезни човека. Много пута сам слушао од људи на исповести о чудима сличне врсте, и то ми је познато не само из прича других.

Нажалост, човек не прихвата увек чудо које му се дешава онако како би требало. Често сматра да је чудо и оно што није.

Зашто је потребно говорити о чудима? Зато, што смо ми дужни да чујемо, видимо и разумемо љубав Божију према нама и да нисмо малодушни; и све то да имамо на уму да је верујућем све могуће. Постоји жива вера, постоји жива веза с Богом. Ако човек стреми ка вери и онда када је пао на само дно живота, може се десити спасоносно чудо. Али није то главно. Најважније је то да Бог успева да закуца на наша срца. Најважније је то што постоји Црква. Црква - то је Божије чудо, то је та породица у коју ми улазимо, и постајемо Божија деца оживљена, задобивши Бога, жива у Христу,

духовно исправљена и добијамо - потпуно незаслужено, само по Божијој љубави - радост Богоопштења, која нам се не открива тада када ми то хоћемо, него само у оном случају ако се ми са смирењем, с разумевањем, обраћамо Христу. Видљиво чудо је у томе, да по нашим немоћним речима - и не само свештеничким, него и мирјана - неке душе почињу да оживљавају и да се преображавају. Видљиво чудо је и то што је, и поред свих околности, Црква преживела. Ако она и болује, али лечи ране и живи, приближава људе Вечном животу, настоји да буде со земљи, испуњавајући оно за шта је и предодређена.

ВАШЕ ПРИЛОГЕ МОЖЕТЕ УПЛАТИТИ НА РАЧУНЕ:

Епархијски управни одбор
Епархије горњокарловачке
Карловац
Са знаком -
Прилог за часопис

Кунски жиро рачун
2484008-1500147900

Девизни жиро рачун
HR95 24840082 1000 9791 5
Reiffeisen Bank Austrija d.d.
Zagreb
SWIFT RZBNHR2X

“Свeтiи Сава гoрњoкарловачки”

*часoпис Епaрхије гoрњoкарловачке излaзи блaгoслoвoм
Њeгoвoг Прeосвeщeнствa Епискoпa гoрњoкарловачкoг
Г. Г. Герасимa*

*Издавач: Епaрхија гoрњoкарловачкa - Издавачкa кућa “Мaрићирa”
в.г глaвнoг и oдгoвoрнoг уредникa: прoтoјерeј-стaврoфoр Душкo Сисoјeвић*

Уреднички одбор: прoтoјерeј-стaврoфoр **Мићo Кoстић**, јерeј **Мaркo Ђурић**, јерeј **Гoрaн Петкoвић**,
јерeј **Лукa Вeрић**, јерeј **Слaвишa Симaкoвић**, г. **Зoрaн Живкoвић**

Адреса уредништва: ул. Слaвe Рaшкaј 14, 47000 Кaрлoвaц
тел: +385 47 642 531

Штaмпa: **Типoмaт** - Стaрo Чичe

Епархија горњокарловачка

Његово Преосвешћенство Епископ горњокарловачки Г.Г. Герасим

47000 Карловац, Славe Раишaј 14

Тел: 047/ 642 531 Факс: 047/642 532

e-mail *адресе*

episkop@eparhija-gornjokarlovacka.hr

eparhija@eparhija-gornjokarlovacka.hr

kabinet@eparhija-gornjokarlovacka.hr

euo@eparhija-gornjokarlovacka.hr

Архијериски намјесник њлашчански
протојереј-ставрофор **Мићо Косић**

Архијериски намјесник карловачки
протојереј-ставрофор **Душко Сисајевић**

СПЦО и Управа парохије у Риједи
протојереј-ставрофор **Мићо Косић**

Ивана Зајца 24/I; 51 000 Ријека

Тел: 051/335 399

Факс: 051/324 160;

Моб: 091/514 82 50

E-mail:

spco-na-rijeci@ri.t-com.hr

јереј **Марко Ђурић**
Ивана Зајца 24/III; 51 000 Ријека

Тел: 051/319 064

Моб: 098/520 711

СПЦО и Управа парохије у Грачацу
јереј **Душан Лујић**

К. Степинца 82; 23 440 Грачац

Тел: 023/7890 864

Факс: 023/7890 865

Моб: 098/18 01 888

СПЦО и Управа парохије у Плашком
јереј **Драган Анђонић**

Саборчанска 12; 47 304 Плашки

Тел/Факс: 047/573 459

Моб: 098/913 78 55

СПЦО и Управа парохије у
Дрежници

протојереј **Милош Орел**

Центар бб; 47 313 Дрежница

Тел: 047/566 179

Факс: 047/566 351

Моб: 098/98 33 538

СПЦО и Управа парохије у
Пејрињи

јереј **Миле Рисић**

В. Назора 13; 44 250 Петриња

Тел/Факс: 044/813 419

Моб: 091/585 05 46

СПЦО и Управа парохије у
Огулину

јереј **Милан Симић**

Б. Франкопана 16; 47 300 Огулин

Тел: 047/532 475

Моб: 098/ 13 00 531

СПЦО и Управа парохије у Карловцу
протојереј-ставрофор **Душко Сисајевић**

Ц. Медовића 11; 47 000 Карловац

Тел/Факс: 047/411 506

Моб: 095/811 39 00

E-mail:

spco-karlovac@eparhija-gornjokarlovacka.hr

јереј **Славиша Симаковић**
Т. Ујевића 5/IV; 47 000 Карловац

Тел: 047/417 018

Моб: 098/188 26 48

slavisa@email.t-com.hr

СПЦО и Управа парохије у Српским
Моравицама

протојереј-ставрофор **Јеленко**

Стојановић

Докмановићи 10; 51 325 Моравице

Тел/Факс: 051/877 137

Моб: 098/801 051

spco-moravice1@net.hr

СПЦО и Управа парохије у Доњем
Лайцу

јереј **Предраг Панићелић**

М. Тита 11; 53 250 Доњи Лапац

Тел: 053/765 154

Моб: 099/ 596 25 69

СПЦО и Управа парохије на
Коларићу

протојереј **Мирослав Бабић**

Коларић 67; 47 220 Војнић

Тел/Факс: 047/883 519

Моб: 091/590 62 02

СПЦО и Управа парохије у Кореници
јереј **Далибор Танасић**

IX гардијске бригаде 26

53 230 Кореница

Тел/Факс: 053/756 367

Моб: 091/56 56 954

СПЦО и Управа парохије у Топуском
јереј **Лука Верић**

Прилаз Г. Драшковића 2/а

44 415 Топуско

Тел: 044/733 329

Моб: 095/902 75 36

СПЦО и Управа парохије у Пули
јереј **Горан Пејковић**

Перој 19; 52 215 Водњан

Тел/Факс: 052/520 654

Моб: 098/979 30 38

СПЦО и Управа парохије у
Костајници

јереј **Зоран Мумовић**

Уфинац 1; 44 430 Костајница

Моб: 091/739 40 87

СПЦО и Управа парохије у Глини
јереј **Слободан Дракулић**

Хрватска 20; 44400 Глина

Тел/Факс: 044/880 615

Моб: 098/977 17 32

СПЦО и Управа парохије у Двору
протојереј **Радослав Анђелић**

М. Блажевића Чађе 46; 44440 Двор

Тел/Факс: 044/871 811

Моб: 098/563-613

СПЦО и Управа парохије у Дубици
јереј **Славко Шарац**

Трг др. Фране Туђмана 1

44 450 Дубица

Моб: 091/560 92 79

СПЦО и Управа парохије у Оточицу
јереј **Слађан Никић**

др. Фране Туђмана 5; 53 220 Оточац

Тел: 053/ 771 285

Моб: 098/ 900 21 71

СПЦО и Управа парохије на Вељуњу
Тел/Факс: 047/411 506

Моб: 095/811 39 00

Манасијир Гомирје
игуман **Михаило (Вукчевић)**

Рибњак 23; 51 327 Гомирје

Тел/Факс: 051/87 81 88

Моб: 091/ 78 14 314

Часовис

"Свети Сава Горњокарловачки"

E-mail:

glasnik@eparhija-gornjokarlovacka.hr

web stranica

www.eparhija-gornjokarlovacka.hr

ΕΒΕΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΑ
ΠΕΤΡΟ

ΕΒΕΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΑ
ΠΑΥΛΟ

